

Beteckning: _____

Institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi

Sex förskollärares tankar om integration av nyanlända barn

*Lise-Lotte Andersson & Pia Möller Heikkilä
December 2008*

Examensarbete, 15 högskolepoäng
Didaktik

**Lärarprogrammet
Handledare: Jan Grannäs
Examinator: Åsa Morberg**

Lise-Lotte Andersson och Pia Möller Heikkilä (2008) : ”*Sex förskollärares tankar om integration av nyanlända barn*”. Examensarbete i didaktik C. Lärarprogrammet. Institutionen för Pedagogik, didaktik och psykologi. Högskolan i Gävle (2008).

Sammanfattning

Förskolan är ofta den första kontakten som nyanlända barn får med det svenska samhället. Därför har förskolan en viktig uppgift att fylla i mottagandet av nyanlända barn och deras familjer. Läroplanen för förskolan (Lpfö98) betonar vikten av att ge barn med utländsk bakgrund stöd i utvecklandet av en dubbel kulturtillhörighet. Syftet med detta examensarbete är att klargöra hur förskollärare belyser alla barns kulturtillhörighet. Eftersom förskolan spelar en viktig roll för nyanlända barns första tid i ett nytt samhälle, vill vi med examensarbetet visa hur betydelsefull förskollärares synsätt och bemötande är. Förskollärare bör vara medvetna om hur viktigt det är att belysa varje barns kulturtillhörighet i vardagen för att barnen ska kunna behålla sin identitet.

Litteraturgenomgången visar att förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka barns förmåga att förstå kulturell mångfald och förbereda dem för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle. I examensarbetets teoretiska del behandlas också det svenska samhällets förhållningssätt till mångkultur, mångfald och skillnader mellan olika kulturer. Här tar vi upp problematiken runt traumatiserade barn, liksom förskollärares förhållningssätt samt betydelsen av utbildning. Språk och kommunikations betydelse utgör slutet av den teoretiska delen i examensarbetet. Enligt tidigare forskning kan förskolan spela en viktig roll för att underlätta nyanlända barns integration och förhindra segregation i samhället. Förskolan har också en viktig och betydande roll för att utländska barn ska kunna utveckla en dubbel kulturtillhörighet. Olika undersökningar visar att förskollärare kan känna osäkerhet inför mötet med nyanlända barn. Vi har i vår undersökning lagt vikt vid att skapa en förståelse för vad denna osäkerhet kan bero på.

Det empiriska underlaget i examensarbetet är grundat på en kvalitativ metod uppbyggd av semistrukturerade intervjuer. Sammanlagt genomfördes sex intervjuer med förskollärare på fyra förskolor i två olika kommuner. Det insamlade materialet har bearbetats och analyserats utifrån förskollärarnas svar och resonemang för att finna gemensamma nämnare samt sådant som skiljer sig. Vi har tematiserat redovisningen av svaren så att de överensstämmer med intervjufrågorna och den teoretiska delen av vår undersökning.

Resultatet visar att de intervjuade förskollärarna på förhållandevis likartade sätt finner att fokus bör läggas på nyanlända barns språkutveckling samt på att utveckla ett bra samarbete och en fungerande kommunikation med barnens föräldrar. Resultatet visar också att samtliga intervjuade förskollärare upplever arbetet med integration av nyanlända barn i förskolan som ett mycket positivt och givande arbete. De menar dock att arbetet kräver ett något annorlunda och mer krävande arbetssätt än arbetet med barn som inte har utländskt ursprung. Likaså poängterade de intervjuade förskollärarna vikten av en väl fungerande föräldrakontakt. Att arbeta i en kulturell mångfald ger oftast positiva erfarenheter, men att arbeta som förskollärare mitt i en mångfald av språk och olika kulturer kan samtidigt vara en utmaning.

Nyckelord: Mångfald. Invandrarbarn. Förskolan. Tvåspråkighet i förskolan.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
Begreppsdefinieringar	2
2. Litteraturgenomgång	4
Medborgare i ett mångkulturellt samhälle.....	4
”Vi och dom”.....	4
Förskolan som plats för integration.....	5
Förskollärare.....	6
Möten med traumatiserade barn	7
Utbildning - förhållningssätt.....	9
Barn med flera språk	10
Kommunikation.....	12
Sammanfattning av Litteraturgenomgången	13
Syfte och frågeställningar.....	14
3. Metod.....	15
Val av metod.....	15
Tillvägagångssätt.....	15
Pilotstudie	16
Urval	16
Bortfall.....	16
Genomförande	17
Bearbetning av material.....	17
Forskningsetiska principer.....	17
Metoddiskussion.....	18
4. Resultat	20
Tankar om Integration	20
Språkets betydelse	21
Samarbete med föräldrar/vårdnadshavare	23
Utbildning.....	26
Hur arbetar förskollärare	28
Traumatiska upplevelser.....	30
Resultatdiskussion	31
5. Diskussion	33
Så fungerar integration	34
Språket.....	35
Föräldrar	36
Komma i kontakt med sina fördomar	37
Förskollärares syn på kunskap och utbildning	37
Tankar om traumatiserade barn	38
Slutdiskussion.....	38
Förslag till vidare forskning	39
6. Referenslista	40
Bilaga 1	
Bilaga 2	
Bilaga 3	

1. Inledning

I förskolan vistas barn från många olika kulturer och nationaliteter. Ett stort antal barn kommer idag från sina ursprungsländer till en för dem ny och okänd miljö i den svenska förskolan. De möter här en ny kultur och ett nytt språk som de ofta förväntas att så fort som möjligt anpassa sig till. Enligt Bozarslan (2001) är det viktigt att barnen är trygga och känner en tillhörighet i den svenska kulturen utan att de ska tvingas förneka eller nedvärdera sin ursprungliga kultur. Under verksamhetsförlagd utbildning såg vi att en del förskollärare kände sig otillräckliga och osäkra i sitt arbete med nyanlända barn. Dessa förskollärare uttryckte bland annat osäkerhet på grund av att de inte tyckte sig ha de resurser som behövs för att bemöta barns olika språk och kulturskillnader. Därför menar vi att det är viktigt att synliggöra vad förskollärare i mångkulturella miljöer lägger fokus på i sitt arbete och vilka tankar de har kring detta. Undersökningens syfte är att undersöka om det i den pedagogiska verksamheten finns speciella krav eller förväntningar på nyanlända barn. Genom att lyfta fram förskollärares tankar och erfarenheter kring arbetet med nyanlända barn, är vår ambition att skapa en förståelse för hur arbetet kan se ut samt varför denna osäkerhet finns. Likaså hur denna osäkerhet kan bearbetas och hur arbetet kan förbättras för barnens bästa.

Utifrån detta kommer vi här att undersöka om det i den pedagogiska verksamheten finns några speciella krav eller förväntningar på nyanlända barn, och på vilket sätt förskollärare belyser alla barns olika kulturtillhörighet. Lunneblad (2006) säger att många förskollärare eftersträvar att integrera barn med utländsk bakgrund i det svenska samhället och att så fort som möjligt utveckla barnets ordförråd i det svenska språket. Vidare hävdar Lunneblad: ”Pedagogerna påpekar att om verksamheten skall fungera krävs det att alla förstår det svenska språket och kulturen” (Lunneblad, 2006, s.36). Vi tror därför att det är viktigt att förskollärare i arbetslag pratar igenom sitt eget förhållningssätt till tvåspråkighet och mångkultur och att de införskaffar sig kunskaper om barnets kultur. Benckert, Håland och Wallin (2008) framhäver att förskollärares attityder och förhållningssätt till kultur och flerspråkighet kan lysa igenom i deras bemötande av barnet. Detta är något som har väckt vårt intresse och vi kommer att undersöka hur förskollärare i förskolan bemöter nyanlända barn. I Läroplanen för förskolan 1998 (Lpfö 98) som är ett av förskolans styrdokument står det:

Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en dubbel kulturtillhörighet (Lpfö98 s.33).

Att ge barn kännedom om sin egen och andras olika kultur är något Läroplanen (Lpfö 98) säger att alla förskollärare ska sträva efter. För att kunna göra det tror vi att det behövs kunskap och lust att förstå olika kulturer. Ellneby (2008) påpekar att många förskollärare anser sig ha otillräckligt med utbildning för att möta nyanlända barn. Vi undrar vad förskollärare lägger fokus på i arbetet. Behövs det särskilt utbildning för att ta emot nyanlända barn på ett pedagogiskt sätt, eller räcker det med den pedagogik som tillämpas alla barn i förskolan. Vi vill utifrån detta undersöka hur förskolan som den kulturella mötesplats den är, kan stärka och förbereda barn för en plats i vårt allt mer internationaliserade samhälle.

Begreppsdefinieringar

Det finns en del begrepp som vi kommer i kontakt med under examensarbetets tillkomst. Detta är begrepp som vi anser kan vara av vikt att förklara närmare. Begreppen ingår som centrala delar i examensarbetet. Många av dessa begrepp kan definieras på olika sätt beroende på vilket syfte som ämnas för användningen av dem. Här förklaras begreppen så att de får den betydelse vi har för avsikt att de ska ha i detta examensarbete.

Assimilation (Assimilering)

Assimilation kan definieras som en process där minoritetsgrupper som till exempel invandrare i Sverige överger sitt ursprungslands kultur så att kulturskillnader inte längre existerar (Nationalencyklopedin). Begreppet kan också förstås som en process varigenom en kulturell grupp särlart utplånas eller överges när majoritetssamhällets hårda krav vad gäller anpassning och dominerande normer för socialt beteende råder. Assimilering kan vara ett individuellt val eller påtvingad av politiska beslut som vill ha kulturell, språklig eller religiös likformighet. De individuella valen måste dock också ses i förhållande till majoritetssamhällets normerande krav för anpassning (Sverige mot rasism).

Flykting

I Genèvekonventionens mening är en person med flyktingstatus en person som befinner sig utanför sitt ursprungsland utan möjlighet att återvända. Orsak till flykt ska bygga på en välgrundad djup rädsla för förföljelse beroende av etnisk härkomst, nationalitet, politisk eller religiös inställning eller tillhörighet till en viss samhällsgrupp (Regeringskansliet). Även personer som har tvingats lämna sitt ursprungsland på grund av internationella eller ickeinternationella väpnade konflikter anses vara flyktingar (Nationalencyklopedin).

Integration

Begreppet integration definieras olika och definitionen bör därför bestämmas närmare när den används. Studier av internationell migration och etniska relationer visar att ordet integration används för att beskriva hur minoritetsgrupper, som till exempel invandrade etniska grupper genom socialiseringsprocesser blir del av samhället de flyttat till (Nationalencyklopedin). Integration definieras också som en social process som möjliggör att skapa en samstämmig helhet utifrån olika gruppers intressen, erfarenheter och särlart. Olika grupper ska inte behöva överge sin särlart för att uppnå likvärdiga ekonomiska, sociala och politiska villkor (Länsstyrelserna). En förutsättning för att en ömsesidig integration ska lyckas är att båda parter vill delta och att alla får delta i samhället på sina villkor. Integration handlar om att människor ska få vara olika men ändå ha lika värde (Bozarslan, 2001).

Interkulturellt förhållningssätt

Begreppet interkulturell förhållningssätt innebär en process där individer genom samarbete mellan olika kulturer tillsammans försöker att skapa förståelse och potentialer för att uppnå gemensam respekt (Benckert, Håland och Wallin, 2008). Begreppet kan också ses som en process där människor med skilda kulturella bakgrunder och olika språk kommunicerar och påverkar varandra positivt. Sedan 1985 ska all undervisning i skolan präglas av ett interkulturellt förhållningssätt (Nationalencyklopedin). Ett interkulturellt förhållningssätt kan

förklaras som en samverkan mellan olika kulturer där etniska kulturer, religion, livsstil, livsuppfattningar, tankesätt med mera berikar varandra (Lahdenperä, 2008).

Mångfald

Termen mångfald omfattar begrepp som kulturell, religiös och språklig mångfald. Begreppet ska ha en positiv innebörd till avvikelse och ska ses som en framtidssyn till det möjliga istället för det omöjliga (Lunneblad, 2006). Kulturell mångfald kan också förklaras med att invandring ligger i fokus och att olikheter accepteras och ses med empati, respekt, lyhördhet och inlevelseförmåga. Allas lika värde är något självklart där traditionella mönster och roller möter nya. (Jord för växande, Statens offentliga utredningar [SOU], 1998). Begreppet mångfald används ofta i förbindelse med ”etnisk mångfald”. Där är tanken att ta tillvara och framhäva erfarenheter och kunskaper hos människor med etniska och andra olikheter som någonting positivt, värdefullt och berikande för till exempel arbetslivet (Sverige mot rasism). Mångfald kan ses som de olikheter eller den blandning av olikheter som förekommer mellan människor, det kan vara klass, kön, ålder, sexuell läggning, religion eller etnisk bakgrund (Länsstyrelserna).

Mångkultur

Mångkultur är ur ett samhälleligt perspektiv att vara lyhörd, visa respekt och empati för varandras åsikter och tankar. Begreppet har många olika innebörder och idag förknippas det mest med kulturella, etniska och religiösa skillnader. Mångkultur inom förskola/skola förknippas främst med förskolor/skolor som är invandrartäta (Lunneblad, 2006). Om en definition av ett mångkulturellt samhälle ska ges kan det ses som ett samhälle där olikheten är en rikedom. Där alla trots bakgrund och hur länge de bott i Sverige ska ha samma rätt till boende, arbete, utbildning och inflytande över samhället i sig (Gustavsson, 2002).

Nyanländ

En person som är född utomlands och har bott och varit folkbokförd i Sverige i upp till tre år räknas under sin första tid i Sverige som nyanländ. En nyanländ person har samma medborgerliga rättigheter och skyldigheter som alla kommuninvånare. Även en asylsökande person kan räknas som nyanländ enligt länsstyrelsens ordlista (Länsstyrelserna).

Utländsk bakgrund

Personer som är födda utomlands eller har minst en förälder född utomlands kan benämnas som personer med utländsk bakgrund. Med *utrikes födda* menas personer som är födda utomlands och har invandrat till Sverige (Regeringskansliet).

2. Litteraturgenomgång

Vi kommer här att presentera några teoretiska utgångspunkter. Utifrån teorin har vi sökt litteratur i olika databaser samt via Internet för att få svar på våra frågeställningar. Vi har studerat tidigare forskning och litteratur som behandlar vårt ämne. Vår ambition är att i litteraturgenomgången lyfta fram viktiga frågor kring nyanlända barn och deras familjers situation samt att ge en förståelse för den bakomliggande problematiken som kan uppstå i möten mellan förskollärare och dessa familjer.

Medborgare i ett mångkulturellt samhälle

Eftersom Sveriges befolkning idag består av människor från många delar av världen har Sverige också blivit ett mångkulturellt samhälle. Detta säger Kamali (1999) som har gjort en studie av invandrarungdomars attityder till det svenska samhället. Kamali påpekar dock att mångkulturen där medborgare med annan kulturell bakgrund än traditionellt svenskt lever sida vid sida, inte lyckats påverka det administrativa systemet som enligt honom i grunden är främmande för heterogenitet. Detta medför enligt Kamali att Sveriges nya medborgare tyvärr betraktas som ständiga ”invandrare” i samhället.

Det är viktigt enligt Bergström (2002) att människor som kommer till Sverige ska få vara med att förändra, delta i och skapa samhället vi alla lever i. Författaren frågar sig hur nyanlända barn och deras familjer ska kunna integreras i ett mångkulturellt samhälle om det saknas en riktig definition av vad begreppet mångkulturellt står för. Vidare säger Bergström att svenska myndigheter idag oftast ser nyanlända barn som kommer till Sverige som flyktingar och inte som barn som ska integreras i ett mångkulturellt Sverige. Till exempel säger författaren att det är det svenska samhället som skapar identitetskriser hos barn med utländsk bakgrund och inte barnets kulturella bakgrund. Det finns olika förklaringar enligt Bergström som media och allmänheten finner kan ligga till grund för utanförskap och segregation av människor med utländsk bakgrund i det svenska samhället. Traumatiska upplevelser som människor kan ha upplevt i sina ursprungsländer är en förklaring säger författaren. Dessa upplevelser påverkar människors livssituation och kan göra det svårt för dem att finna sig till rätta i ett nytt samhälle. En orsak är också enligt författaren bristande språkkunskaper och boendet, det vill säga att människor med utländsk bakgrund ofta lever i delar av samhället där åtskilliga andra människor med utländsk bakgrund lever. De kommunicerar därför inte särskilt mycket med svenska språket och möter svensk kultur i liten utsträckning. Vidare tänker sig Bergström att en ytterligare orsak kan vara skillnader mellan kulturer. Detta är faktorer som komplicerar integration i det svenska samhället och därför riskerar människor med utländsk bakgrund att hamna utanför den samhälleliga gemenskapen. Genom sådana synsätt menar författaren att problemet läggs på människor med utländsk bakgrund, attityden blir att det inte är samhällets fel att dessa människor har svårt att anpassa sig.

”Vi och dom”

Trots att vi har starka diskrimineringslagar i Sverige diskrimineras människor som inte uppfattas som svenska i vårt samhälle ständigt säger Enström (2008). Fortfarande är det ”de” som ska anpassa sig till ”oss” menar författaren när hon säger att det inte bara är människors attityder som måste förändras. Det är i lika hög grad politiken som kräver en attitydändring. Enström påpekar att målen som uppställdes i 1997 års integrationspolitik, bland annat ömsesidig respekt utifrån de grundläggande värderingarna i samhället, mest bara har blivit vackra ord. Författaren påpekar att flera granskningar visar att integrationspolitiken har misslyckats. Samma gamla invandringspolitik har fortsatt bedrivits av staten, istället för att

anpassa den generella politiken till samhällets mångfald. Detta hävdar Enström när hon skriver att människors attityder i stor grad påverkas av den offentliga retoriken hos politiker och genom media.

Enström betonar att det finns etniska markörer överallt i samhället. Hon nämner att oavsett om det är relevant eller inte verkar politiker och journalister ivriga att understryka etniciteten hos den grupp eller individ de talar om. Till exempel är mångkultur ett begrepp som Enström framhäver kan uppfattas som allt som inte står för det som är svenskt. Att det blir något särskiljande, något som inte är uttryck för normen. Sådana attityder måste förändras i grunden för att den ständiga uppdelningen av människor ska upphöra. Vidare framhäver författaren att invandrare i ännu mindre grad än etniska svenskar är en enhetlig grupp. Enström understryker att det är fel att klumpa ihop "invandrare" och "svenskar" som ska integreras med varandra. Författaren menar att det är samhället och staten med dess institutioner och människors medvetenhet som måste förändras efter människorna som lever här.

Lahdenperä (2008b) beskriver när hon talar om interkulturellt ledarskap, att eftersom vi är formade av vår kultur är vi etnocentriska. Vi är uppväxta med tanken om att ett språk, ett folk och en religion är det som utgör en nation. Författaren säger vidare att vi för att stärka vår självkänsla, bevara och försvara värderingar, lösa moralkonflikter och dåliga beteenden utvecklar etniska fördomar. Dessa leder till att negativa egenskaper får stå för "dom" i mycket högre grad än "vi". Lahdenperä säger att målsättningen för bland annat skolan, måste vara att genom goda interkulturella förhållanden möjliggöra en konfliktfri gemenskap genom att befrämja fred och demokratiska värden. Vidare säger Lahdenperä att om interkulturalitet inkluderas i utbildningen kommer detta även att medföra kvalitet på lärandet, eftersom elever lär sig av andra och av dem eller det som uppfattas som annorlunda.

Förskolan som plats för integration

Sedan 1970-talet har förskolan varit en del av svensk invandrapolitik och sedan 1990-talet en del av integrationspolitiken, säger Lunneblad (2006) och hänvisar till Barnstugeutredningen (1972). Där framgår det tydligt hur viktig förskolan är för integration eftersom den ska fungera som mötesplats och introducera det svenska samhället och svensk kultur. När Lunneblad jämför tidigare styrdokument för förskolan med dagens styrdokument kommer han fram till att nyanlända barn och deras familjer visserligen idag möts av en bättre förståelse för den egna kulturen och livssituationen, men att det i dagens styrdokument ges färre konkreta förslag på stöd än tidigare. Malmström (2005) framhåller i sin läsning av Angel och Hjern (1992) att makthavare och beslutsfattare hittills inte har haft förskolan särskilt högt stående på agendan när flykting och integrationspolitik diskuterats. Persson (2008) framhäver att inte heller forskningen har intresserat sig nämnvärd för förskolans roll i det mångkulturella samhället. Persson menar dock att intresset på 2000-talet har börjat öka också inom svensk forskning för dessa perspektiv.

Vidare lyfter Malmström (2005) i sin läsning av Angel och Hjern (1992) fram att nyanlända barnfamiljer genom förskolan får en mycket konkret bild av Sverige och svensk syn på barn. Författaren betonar att förskolan i början ska spela en mer aktiv roll när nyanlända barn tas emot. Malmström påpekar att det inte krävs stora förändringar i verksamheten för att bemöta nyanlända barn. Det som behövs är enligt författaren längre inskolningsperioder och mindre barngrupper så att nyanlända barn får den tid de behöver. Samtidigt behövs det mer tid för samtal med föräldrarna säger Malmström. För många familjer med flyktingbakgrund kan mötena i förskolan ofta vara den enda naturliga kontakten de har med det svenska samhället

understryker Malmström. Också I Jord för växande (SOU, 1998) framställs det att samtidigt som förskolan många gånger blir det första mötet med svensk kultur för nyanlända barn, kan det dessutom vara det första mötet med andra barn från en annan kultur än den egna. Förskollärare ska på grund av detta vara klara över och förstå sin egen bakgrund och se sig som kulturöverbryggare, det vill säga att förskollärare ska förmedla en positiv syn på olika kulturers betydelse. Detta är enligt Jord för växande (SOU, 1998) viktigt för att kunna åta sig ett mångkulturellt arbetssätt i förskolan. Bozarslan (2001) menar att om förskollärare bedömer det som avviker från det vanliga som problem och agerar utifrån det, då blir det ett problem i sig. Vidare säger Bozarslan att det blir komplicerat att upprätta en god relation med familjer och barn om förskollärare har en sådan inställning.

I sin studie av ungdomars attityder såg Kamali (1999) att det är mycket beroende av föräldrars lyckade respektive misslyckade integration vilken syn och inställning barn och ungdomar får på det svenska samhället. Kamali säger att om föräldrarna har en negativ attityd till myndigheter och det offentliga systemet, kanske på grund av att de marginaliserats genom arbetslöshet och boendesegregering präglar det också barnen negativt. Det är då stor risk menar Kamali att familjerna istället tar avstånd från allt som förknippas med det som är svenskt och enbart håller fast vid det som är förenad med deras egen kultur. Om föräldrarna däremot har fått en positiv upplevelse av det svenska samhället och känner sig välkomna och bekväma i sin livssituation, får det på samma sätt en direkt positiv inverkan på barnens inställning till det svenska samhället.

Förskollärare

Förskollärare i förskolan blir ofta nyckelpersoner i nyanlända barnfamiljers liv säger Malmström (2005). Enligt författaren är det viktigt att förskollärare ser sig själva som kulturbärare, med det menar hon att de uppmärksammar olika kulturer och kan förklara samt diskutera olikheter. Likaså att de kan förklara varför det till exempel ser ut som det gör i Sverige jämfört med hur det ser ut i andra länder. Enligt läroplanen (lpfö98) ska föräldrar kunna lämna sina barn i förskolan i vetskap om att barnen till exempel inte blir undervisade i någon ensidig religionsuppfattning. Föräldrarna ska få uppfostra sina barn inom den religion de själva väljer. Förskolan ska se till barnets bästa och verka för alla barns rätt till kunskap, lärande, tanke- och religionsfrihet (lpfö98).

I en handledning utarbetat av JämO, DO, HO, HomO och BEO (2008) poängteras det att om förskollärare ska kunna främja barns lika rättigheter oavsett etnicitet, religionstillhörighet eller trosuppfattning, bör de undervisa och uppmuntra barn till att leva sig in i människors olika kulturer. Samtidigt ska de också lära sig respektera dessa. År 2006 tillkom en lag till diskrimineringslagen mot diskriminering och kränkande behandling av barn i skolor och förskolor. Denna lag innebär att alla skolor och förskolor inom Sverige ska arbeta aktivt mot diskriminering med hänsyn till etnicitet, religion samt sexuell läggning, funktionshinder och kön. I ovannämnda handledning framhävs att förskollärare bör undvika att exotisera och dra allmänna slutsatser och istället i det vardagliga försöka att se alla människor som individer. I likhet med Malmströms (2005) påpekande om vikten av att diskutera och förklara olikheter, uppmanas förskollärare också i denna handledning att diskutera olikheter och likheter med barnen så att de lär sig respektera varandra.

Lahdenperä (2008a) ger uttryck för att en av de viktigaste egenskaperna en förskollärare ska ha är vilja och förmåga att bearbeta sina egna och barns eventuella negativa attityder och fördomar mot olikheter. De ska tillsammans kunna diskutera likheter istället för att enbart se

till olikheter. Ellneby (2008) menar att förskollärare ska fokusera på det som är positivt i en barngrupp med olika kulturer. De ska se alla barn som unika och att de har någonting betydelsefullt att dela med sig av. Något som Malmström (2005) också framhäver är vikten av att förskollärare i sitt arbetssätt lyfter fram andra olikheter än etniska och kulturella. Det är viktigt påpekar Malmström att inte endast tala om hur det är i Sverige utan det är minst lika viktigt att ställa frågor till familjerna om deras tankar och funderingar. Bozarlan (2001) menar att det är viktigt att förskollärare är medvetna om att de är viktiga representanter för Sverige. Bozarlan poängterar att förskollärare har ett stort ansvar att återge svenska samhällets syn på hur vi ska bemöta barn och hur de ska tas omhand. Vidare säger Bozarlan att förskollärares roll är att förmedla det svenska samhällets värderingar. Författaren menar att förskollärare ska bjuda på svensk kultur samtidigt som de också ska kunna ta del av det som barn och föräldrar kan erbjuda av sin kultur. Lunneblad (2006) säger till exempel att alla barns kultur ska åskådliggöras vilket också inkluderar svensk kultur eftersom vi annars gör skillnad på ”invandrarbarn” och ”svenska barn”. Författaren menar att förskollärare måste tänka på att inte enbart ta upp det som är annorlunda i olika kulturer. Till exempel menar Lunneblad att ”Invandrarbarn” kan uppfattas som det kulturellt annorlunda om förskollärare endast uppmärksammar vilka olikheter det finns i olika kulturer.

I Jord för växande (SOU, 1998) diskuteras det att om likhet och olikhet endast lyfts fram vid vissa tillfällen som till exempel högtider och temadagar, kan det istället ge en negativ uppfattning av kulturell skillnad. Det som är kulturellt annorlunda kan i sådana sammanhang ses som underordnat svensk kultur. I likhet med detta ger Bozarlan (2001) uttryck för när hon talar om mångkultur i förskolan, att det inte är tillräckligt att anordna särskilda temadagar eller kulturfester som ett sätt att föra in mångkultur. Utan att mångfalden måste bli en del av vardagen och finnas där naturligt. Arvastson & Ehn (2007) säger även att skolan och samhället i sin strävan att respektera och lyfta fram ”invandrare” istället riskerar att stänga in dem i annorlundaskapet. Författarna menar att skolan i sin ambition att arbeta för integration, jämställdhet och rättvisa i praktiken, faktiskt kan uppnå motsatsen. Barn som på grund av etnisk eller kulturell tillhörighet lyfts fram som föremål för särskilda insatser blir mer eller mindre utan avsikt betraktade som ”invandrare” eller personer från minoritetsgrupper. De särskiljs enligt författarna då från dem som definieras som svenskar och uppfattas istället som någon som förväntas integreras i det svenska samhället.

Förberedelseklassen är en skolform som Angel och Hjern (1992) menar kan erbjuda nyanlända barn en unik möjlighet till krisstöd och sakta inlussning till ordinarie klass, eller barngrupp efter barnens villkor. Förskollärarna i en förberedelseklass får en rimlig arbetssituation och större möjlighet att skaffa sig den speciella kunskap som behövs i arbetet med nyanlända barn menar författarna. På 1990 – talet när Angel och Hjern diskuterade detta var de dock kritiska till att det var förvånansvärt många kommuner som inte satsade på denna skolform och möjlighet till introduktion.

Möten med traumatiserade barn

Att se flyktingbarn ge uttryck för traumatiska upplevelser till exempel genom teckningar och lek, säger Malmström (2005) kan för många förskollärare vara så skrämmande att deras första tanke är att kontakta barnpsykiatri. Malmström menar dock att förskollärarna måste ha is i magen och lita till den egna professionen. Hon säger vidare att den yrkeskompetens förskollärare har räcker mycket långt. Malmström menar att förskollärare ska utgå ifrån de ramar som de vanligtvis har för avvikande barn. I detta sammanhang påpekar Malmström att Angel och Hjerns (1992) forskning har visat att traumatiserade barn oftast har en egen kraft att gå vidare och klara sig bra senare i livet. Dock påpekar Siemensdotter (2002) att det är

utomordentligt svårt att föreställa sig ett barns upplevda trauma. Hon säger vidare att forskning visar att fram till helt nyligen har det ansetts att barn har varit mindre sårbara än vuxna vid trauman utlösta av yttre våldsamma händelser. Detta beror i första hand på säger Siemensdotter, att de som tidigare studerade traumatiserade barn har undvikit att fråga om deras upplevelser för att inte återuppväcka svåra minnen.

Siemensdotter (2002) säger också att traumatiserade barn lever i ett slags ångesttillstånd på grund av det de upplevt, men att de för att inte göra sina föräldrar upprörda och ledsna undviker att berätta om sina känslor. Detta gör att många av dessa barn lämnas helt ensamma med sina trauman. Siemensdotter säger att barn lika väl som vuxna kan drabbas av psykiska reaktioner på upplevda trauman. Om inte dessa barn får hjälp att bearbeta det de varit med om kan de få psykiskt svåra skador som kan påverka dem livet igenom. En viktig förutsättning för att traumatiserade barn ska klara sig bra är dock enligt Malmström (2005) att samhället ger dessa barn ett kärleksfullt bemötande. Detta görs bäst genom att låta dessa barn komma in i förskolan där de kan utvecklas och relatera till andra barn. Om föräldrar, barn och förskollärare ska kunna mötas på ett sätt som känns bekvämt för alla menar Ellneby (2008) att förskollärarna kan behöva ha kunskap om barnens och familjernas upplevelser. Ellneby säger dessutom att utan kunskap och engagemang kan kulturkrockar uppstå.

I USA är det inte tillåtet för rektorer och annan skolpersonal att fråga familjer om orsaken till deras flykt skriver Szente, Hoot och Taylor (2006) som har utfört en studie i USA om förskollärares syn på mötet med nyanlända barn, också i Sverige gäller sekretess. Många föräldrar väljer enligt Szente et al. att inte berätta om sina upplevelser. Detta menar författarna i sin tur kan leda till svårigheter för förskollärare och rektorer att få information om de traumatiska upplevelser barnen kan ha haft och som kanske skulle kunna underlätta mötet med dessa barn. Dock säger Szente et al. att några föräldrar i studien gav uttryck för att personal på skolorna gärna fick prata med barnen om dessa själv kom till dem och ville dela med sig av sina upplevelser. Samtidigt framhåller Ellneby (2008) att det är av stor vikt att förskollärare får kännedom om ett barns traumatiska upplevelser eftersom ett sådant barn kan vara utåtagerande och skapa oro i barngruppen. Ett barn som har haft traumatiska upplevelser kan ha svårt att leka tillsammans med andra barn säger Ellneby.

Traumatiserade barns tillvaro kan enligt Siemensdotter (2002) vara präglad av minnesbilder och sinnesintryck som påverkat dem traumatiskt under till exempel krig. Ett ljud, en lukt, en smak som barnet upplevt under trauma kan väckas till liv och påminna om otäcka situationer de varit med om. Detta kan göra att barnet reagerar med ångest som kan visa sig på olika sätt som till exempel sömnrubbingar, koncentrationssvårigheter, lättskrämdhet, vredesutbrott och utåtagerande beteende. Siemensdotter säger att ett krig alltid sätter sina spår hos ett barn men att reaktionerna inte är enhetliga och att varje barns upplevelser är olika. Det finns dock tre grundläggande reaktioner som barn som varit med i krig visar på kort sikt. Dessa reaktioner är rädsla, protest och sorg. ”Rädsla för vad som kan hända, protesten mot det som sker och sorgen över det som redan skett och över det man förlorat” (Siemensdotter, 2002, s.6). Samtidigt påpekar Siemensdotter att det inte finns någon specifik metod som kan användas i arbetet med gruppen flyktingbarn, eftersom alla dessa barns upplevelser är individuella och unika. Dock är det gemensamt för barn med traumatiska upplevelser att de fordrar en mycket förstående och kompetent omgivning eftersom de ofta är bärare av hela familjens problematik (Siemensdotter, 2002).

Ett traumatiserat barn menar Ellneby (2008) kan ha svårt att dela personalen med andra barn och säger att det kan ha behov av att få ha en vuxen för sig själv. Om barngruppen består av

många barn med traumatiska upplevelser måste förskollärarna ägna mycket enskild tid åt varje barn. För att knyta an till Malmström (2005) och hennes tolkning att förskolan ska ge barnen ett kärleksfullt bemötande kan nämnas att Ellneby poängterar att det gäller för förskollärare att vara uppmärksamma och lyhörda när ett barn känner sig redo att dela med sig av sina erfarenheter och upplevelser. Ellneby anser att barnet behöver dela med sig av sin erfarenhet för att kunna gå vidare med sitt liv och säger ”Att ta reda på vad ett barn varit med om är som att lägga ett pussel, man hittar en bit här och där” (Ellneby, 2007, s.131). Emellertid måste förskollärarna acceptera att det är barnet själv som bestämmer när det vill öppna sig och för vem det vill öppna sig säger Ellneby.

När det gäller att ta emot flyktingbarn i skola och förskola finns det en del aspekter som Angel och Hjern (1992) anser vara speciellt viktiga för förskollärare att ta i betraktning. Visserligen är språket en viktig bit för att förena två världar men det handlar enligt författarna om så mycket mer än språk. Angel och Hjern menar att barnet lever i många olika världar samtidigt, där vissa delar kan bli mer påträngande än andra. Till exempel framhäver de några aspekter av barnens värld som är av största vikt att känna till i arbetet med nyanlända barn. Dessa aspekter är: Det förflutna, det välkända, de saknade personerna och den saknade invanda miljön. Sorgeprocessen som barnen går igenom på grund av saknad kan pågå väldigt länge och medföra svåra och motstridiga känslor. Övergreppen som barnet kan ha varit utsatt för kan väcka svåra minnesbilder, dessa kan utlösas av förskolläraren osynliga orsaker. Kampen med minnesbilderna för med sig att barnet blir okoncentrerad, rastlöst och eller deprimerad. Det nuvarande i ursprungslandet är en aspekt, kanske finns en del av barnets släktingar kvar där, nyhetsrapporter om vad som händer i landet kan skapa ångestfyllda tankar hos barnet om att kvarvarande släktingar är i fara eller rent av har avlidit. Ytterligare en aspekt är de nuvarande kulturella och språkliga förhållandena där det främst är skolan eller förskolan som representerar det nya samhället. Barnet ställs inför krav och förväntningar på en snabb anpassning på skolans villkor utan att det tas särskilt mycket hänsyn till dess andra världar. Samspelet med majoritetssamhället som barnet förväntas ingå i kan leda till blockeringar, aggressivitet, koncentrationssvårigheter och sökan efter bekräftelse. Framtiden kan te sig mycket osäker, barnet kan ha önsknings om att återvända till ursprungslandet för att återförenas med släktingar och allt det saknar. Tankar om framtiden kan väcka ångest, speciellt många tonåringar kan helt ha förlorat sin framtidstro på grund av att de haft svåra upplevelser, de lever med tankar som ”Det spelar ingen roll vad man gör, det blir ändå katastrof” (Angel och Hjern, 1992, s.186)

Utbildning - förhållningssätt

Många förskollärare anser enligt Lahdenperä (2008a) att de inte har fått den utbildning som krävs för att undervisa nyanlända barn. Siemensdotter (2002) menar att det borde vara självklart att lärarstudenter under sin utbildning får praktisera i skolor som har många elever med flyktingbakgrund och mångfald. Likaså menar Siemensdotter att lärarutbildningen har ett stort ansvar att förmedla kunskap i ”flyktingfrågor”. Hon säger vidare att det är utbildning tillsammans med erfarenheter av arbete i mångkulturella skolor och miljöer som ger de kompetenser som lärare behöver i sitt arbete. Flertalet förskollärare i Szente, Hoot och Taylors (2006) studie kände sig kunskapsmässigt och emotionellt oförberedda inför mötet med nyanlända barn. Dessa förskollärare ansåg sig ha för lite kunskaper om hur de på bästa sätt skulle kunna undervisa nyanlända barn i skolan i till exempel matematik, engelska och samhällsorienterade ämnen. Förskollärarna i Szente et al. studie ansåg att det var mycket lättare att undervisa barnen i estetiska ämnen så som bild, musik och dans.

En orsak till sådana svårigheter menar Lahdenperä (2008a) kan vara att vissa förskollärare betraktar barn med utländsk bakgrund som något annorlunda och skrämmande men hon säger också att det ur ett psykologiskt perspektiv är förståeligt. Lahdenperä tror att många förskollärare känner sig osäkra inför det som för dem är främmande och att de är osäkra på hur de ska agera för att inte göra fel. Likaså menar Lahdenperä dock att osäkerheten hos förskollärare måste motverkas. Hon säger vidare att ett sätt att göra det är att försöka lära känna barnen och att förskollärarna måste försöka komma i kontakt med sin egen rädsla. Benckert, Håland och Wallin (2008) skriver att förskollärare måste rannsaka sig själva och sitt kulturella och sociala arv för att kunna använda sig själv som ett redskap i mötet med andra människor. Ellneby (2008) skriver att:

Alla barn har ett språk, kanske inte svenska, men de har andra mycket viktiga världsspråk. De har även erfarenheter och kulturella förmågor som ska värdesättas och som de inte ska förlora längs vägen in i det svenska samhället. Tillsammans representerar barnen i gruppen en stor del av världens språk och kultur. Vilken rikedom! (Ellneby, 2007, s.192):

För att referera till citatet ovan kan vi nämna att Ellneby (2008) tänker sig att varje barn som kommer till förskolan ska kunna känna igen sig i någonting i verksamheten. Som exempel säger också Benckert, Håland och Wallin (2008) att det är i barndomen som människor skapar sig en identitet och självbild och därför menar författarna, ska förskolan ge barnen en positiv bild av den egna barndomen som de sedan kan se tillbaka på i vuxen ålder. Lunneblad (2006) lyfter i sin studie fram de medverkande förskollärarnas syn på förskolan som en svensk förskola, även om det finns olika etniciteter och kulturtillhörigheter representerade inom barngruppen. Lunneblad säger att personalen på de undersökta förskolorna ville få barnen att prata och tänka på svenska. De som deltog i studien ansåg att det inte fanns något annat alternativ. Förskollärarna i studien ansåg att förståelse i det svenska språket och i den svenska kulturen var det enda sättet att få verksamheten att fungera.

Vidare diskuterar Lunneblad (2006) att förskollärarna i studien uppfattade den svenska kulturen och tillhörigheten som den enda gemensamma nämnaren för barnen och personalen. Andra kulturer än den svenska hamnade i skymundan då de ansågs vara sköra och kunde splittra känslan av jämlikhet i barngruppen. Förskollärarna såg arbetet med den kulturella mångfalden som står beskrivet i Läroplanen för förskolan 1998 som en målbestämning för "invandrarbarn" i barngruppen och inte som en del av den dagliga verksamheten. Enligt Lunneblad leder ett sådant synsätt till att barnen inte får tillräcklig med erfarenhet från sin ursprungliga kultur och sitt modersmål. Barnen förnekas då ett naturligt sätt att ge uttryck för känslor och känslomässig kontakt.

Undervisningen ska ge barnet förståelse för ursprungslandets och nuvarande landets nationella värden. I Jord för växande (SOU, 1998) nämns det att förskollärare ibland kan välja att osynliggöra barnens kulturer och olikheter och istället försöka hitta likheter. Förskollärare kan känna oro och rädsla för att prata om olikheter bland barnen ur ett kulturellt och etniskt perspektiv. Detta kan medföra att föräldrar och barn kan känna brist på identifikation speciellt om förskollärare ser olikheter som ett hot (SOU, 1998).

Barn med flera språk

Språket är viktigt för att barn ska kunna förmedla sina känslor, erfarenheter och upplevelser med andra. Därför anses språket vara viktigt för barnens identitet och utveckling (SOU, 1998). Benckert, Håland och Wallin (2008) påpekar på liknande sätt att likaväl som språk

och lärande hör ihop, hör också språk och identitet ihop. Författarna menar att alla barn har glädje av att lära sig om olika kulturer och språk. De säger vidare att förskolans sätt att bemöta barns olika språk spelar stor roll för hur deras individuella utveckling blir. Benckert et al. menar att förskollärares kunskaper om flerspråkighet och deras förhållningssätt dessutom är av stor betydelse. Författarna anser att en förutsättning för att barnen ska bli flerspråkiga i stor utsträckning påverkas av omgivningens och samhällets attityder samt den tillgång barnen har till språklig uppmuntran av de olika språken. Benckert et al. menar att förskolan när den stimulerar barnens kunskapsutveckling, kan påverka vilka språkliga kompetenser barnen kommer att vinna i sina olika språk.

I sin studie har Runfors (2003) studerat hur förskollärare i den dagliga verksamheten bearbetade frågor om hur lika möjligheter och integration kunde förverkligas. Studien visar att många barn med annat modersmål än svenska, idag har större problem med svenska språket jämfört med en studie som utfördes med barn med annat modersmål än svenska 1984-1994. Skolledare berättade i studien att barnen ansågs stanna av i sin språkutveckling trots att ökade insatser införskaffades. Runfors poängterar i sin studie att många förskollärare anser att svenska läromedel idag inte är anpassade till elever med utländsk bakgrund och att de därför inte kan använda sig av dem i sitt arbete med dessa barn. Många förskollärare ansåg att barn med utländsk bakgrund fick ett för litet svenskt ordförråd om de enbart pratade svenska i skolan och för övrigt endast pratade sitt modersmål i hemmet och på raster. Förskollärarna pratade om modersmålet som en trygghet för barnen, medan de betraktade det svenska språket som barnens framtid och chans att lyckas i samhället. Många förskollärare såg det som deras mål att få eleverna att prata flytande svenska utan brytning. Detta beroende på att de ansåg att brytning inte passar in när de i framtiden ska söka arbete eller kunna läsa nyheter. Runfors säger vidare att ju mer av barnens egen kultur som fanns kvar i hemmet desto mer ansåg förskollärarna att det var deras plikt att undervisa barnen om den svenska kulturen och i det svenska språket. Författaren påpekar att förskollärarna alltså inte bara arbetade med att fördela utbildning i kunskap och kompetenser, utan att de också försökte förmedla oskrivna koder som finns i det svenska samhället samt i den svenska kulturen.

Det vore en fördel för demokratin om alla var flerspråkiga säger Biseth (2008) som är verksam vid Högskolan i Oslo, där hon forskar om förhållandet mellan flerspråkighet och delaktighet i demokratiska processer. Vidare menar Biseth att flerspråkighet ger en ökad förståelse för andra människor och kulturer. Hon säger att språk ger en stark kulturförståelse. Språket skapar identitet som också är en viktig del för demokrati. Biseth hävdar att en ökad språk- och kulturförståelse främjar respekt, tolerans, och likhet samt alla grundvärden i ett demokratiskt samhälle.

I handledningen från JämO et al. (2008) nämner författarna att om förskollärare känner sig osäkra i sitt arbete med tvåspråkighet, ska det finnas möjlighet till kompetensutveckling i interkulturell pedagogik. I samma handledning framhålls också att förskolan med fördel kan låta verksamhetens lokaler visa att mångfald välkomnas och att diskriminering inte accepteras. Detta kan göras genom att till exempel låta leksaker, böcker och annat material med mera representera olika etniciteter, kön, kulturer, ursprung och religioner oberoende av hur barngrupperna är sammansatta. Detta kan enligt författarna underlätta diskussioner kring olikheter och likheter ur en positiv synvinkel mellan förskollärare och barn. Likaså framhäver författarna vikten av att förskollärare bör samarbeta med modersmåls lärare i verksamheten för att kunna få stöd och att utveckla en positiv inställning till tvåspråkighet.

Dock har Biseth I sin forskning kommit fram till att det satsas absolut för lite på modersmåls lärare. Hon menar att det finns för få modersmåls lärare och att de som finns har dåliga arbetsvillkor och en alldeles för tung arbetsbörda. Det är inte ovanligt att en modersmåls lärare måste täcka flera olika skolor. Biseth säger att modersmåls lärarna på så vis får för lite kontakt med andra förskollärare och att de därmed generellt får lägre status i sin yrkesutövning som pedagoger. Modersmåls lärarna ska inte bara finnas på sidan om och bedriva undervisning i avskilda lokaler, utan de ska vara en del av arbetslaget säger Lahdenperä (2008a). Hon menar att de också ska vara med i diskussioner och vara delaktiga i arbetet med åtgärdsprogram och utvecklingsplaner.

Kommunikation

För många nyanlända föräldrar är det något nytt och helt främmande att ha kontakt med barnens lärare. Därför är det viktigt menar Angel och Hjern (1992) att förskollärare är aktivt uppsökande. Föräldrarna behöver få veta hur en svensk skola fungerar och de ska utan omsvep informeras om de ofta otydliga gränser som trots allt finns där. Enligt författarna skapar förskollärare ett mycket bättre utgångsläge att möta problem som för eller senare kan uppstå, om de förstår värdet av att satsa mycket på den första kontakten med föräldrarna. Vidare säger Angel och Hjern att en bra kontakt med föräldrar gör det möjligt för förskollärare att se barnet i sitt sammanhang. Förskollärares betydelse som länk mellan barnets bakgrund, hemmiljö och det svenska samhället framhålls som grundläggande för att ett förtroendefullt och öppet förhållningssätt ska kunna uppstå i mötet med olika kulturer (SOU, 1998).

Lahdenperä (2004) menar att skolan ska undvika att ha en etnocentrisk hållning som kan medföra en negativ syn på föräldrar med utländsk bakgrund. Vidare säger Lahdenperä att det därför är viktigt att skolan intar en komplementär inställning. En komplementär inställning innebär att skolan ska ses som ett komplement till föräldrarnas uppfostringsansvar. Detta kräver att föräldrarna blir respekterade av skolan och att de inte ska behöva bli bemötta som inkompetenta eller okunniga. Vidare menar Lahdenperä att om skolan ska kunna arbeta interkulturellt med barnen och deras föräldrar innebär en komplementär inställning också att förskollärare utgår från varje barn och varje barns kultur. Det är viktigt att förstå att det inte är möjligt att låta alla multietniska barn representera samma grupp, som till exempel ”invandrabarn”. Det kan hos föräldrar finnas olika synsätt på stat, skola och utbildning. Likaså kan föräldrar ha olika syn på vilken roll skolan ska ha som kulturförmedlande institution. Författaren menar att det i kontakten med föräldrarna inte går att låsa sig vid en enda strategi som ska gälla alla multietniska barn oberoende av deras situation, bakgrund och hur det ser ut i ursprungslandet. Lahdenperä säger att för att föräldrarna ska kunna känna sig involverade och förtrogna med skolan måste förskollärarna ha en öppenhet för två- och flerspråkiga utbildningsmöjligheter.

Det är enligt Lahdenperä (2004) av stor vikt att skolan anstränger sig att finna fungerande samverkanssätt med föräldrarna så att skolans verksamhet blir mer begriplig för dem. Författaren säger att föräldrar ofta kallas till skolan när det uppstått problem med deras barn. Mera sällan inbjuds föräldrar att delta i pedagogiska samtal som information och diskussioner om skolans verksamhet. Lahdenperä säger att när föräldrar till exempel klagar över bristande disciplin i skolan kan det vara på grund av att disciplinen är en mer synlig del av skolan, än till exempel läroplaner och undervisningsmetoder. Vidare påpekar Lahdenperä att det finns olika samverkansmodeller som kan användas mellan lärare, elever/barn och föräldrar. Dessa möjliggör att ta till vara på föräldrars kunskaper och erfarenheter som en tillgång i arbetet.

Om kommunikationen verkligen ska kunna fungera med nyanlända familjer och personal finns det enligt Angel och Hjern (1992) ingen annan utväg än att använda tolk. Detta även om det i tolksituationen finns inbyggda svårigheter som en oerfaren tolkanvändare kan generalisera över. Det kan till exempel vara svårigheter som att det tar lång tid, är kostsamt och ger utrymme för feltolkningar. Detta kan i sin tur medföra att det blir svårt att etablera en förtroendefull kontakt. Angel och Hjern säger att en person som är van vid tolkkontakt tänker på ett annat sätt. En van tolkanvändare har lärt sig att känna igen svårigheter och hur de ska tacklas. Till exempel kan det ibland vara bättre att använda en kvinnlig tolk istället för en manlig, eller exempelvis en tolk ur en annan etnisk grupp. Angel och Hjern menar att vana tolkanvändare lär sig utnyttja fördelarna i tolksituationen.

Om en tolksituation ska bli bra är det grundläggande att det finns ett bra arbetsklimat där det råder ömsesidig respekt mellan tolk och tolkanvändare. Helst ska dessa ha bekantat sig med varandra innan tolkningen börjar. Det kan vara självklart för förskollärare att tolken arbetar under sekretess, men det är viktigt att detta förmedlas till familjer där tolk används som stöd. Likaså är det viktigt att tolken håller sig neutral, vilket enligt Angel och Hjern i vissa situationer kan vara svårt. Tillexempel kan det hos tolken väckas tankar och reaktioner som kan vara svåra att dölja. Tolken kan bli känslomässigt involverad i familjernas kris och därmed genom suckar, nickande, jakande och nekande nästan ta över tolkanvändarens roll vilket inte är gynnsamt.

På mindre orter finns det enligt Angel och Hjern (1992) ofta bara en tolk för en viss etnisk grupp. Risken är då att tolken mer eller mindre är god vän med de nyanlända familjerna. Angel och Hjern ställer sig frågan om var neutraliteten då hamnar? För barnet i familjen kan det bli komplicerat att skilja på tolkens roll som vän till familjen och rollen som professionell tolk. Dock menar Angel och Hjern att barn kan lära sig att människor kan ha olika roller i olika sammanhang. Det är dock ett vanligt problem i Sverige som det inte direkt finns några bra lösningar för. Angel och Hjern säger att tolkanvändaren antingen får ta på sig merkostnaden det medför att anskaffa en tolk utifrån, eller acceptera de svårigheter det medför att använda en ickeneutral tolk.

Sammanfattning av Litteraturgenomgången

Sammanfattningsvis ser vi att många förskollärare känner en viss osäkerhet i sitt arbete med nyanlända barn. Enligt författarna framgår det att många förskollärare inte anser sig ha tillräckligt med utbildning för att kunna tillgodose nyanlända barns behov. Detta kan vara en bidragande orsak till att osäkerhet i bemötandet uppstår. Enligt Jord för växande (SOU, 1998) kan förskollärarna välja att osynliggöra barnens kulturtillhörighet och olikhet, istället för att uppmärksamma kulturerna och försöka finna likheter mellan dem. Många av författarna menar att förskollärarna måste komma i kontakt med sin egen osäkerhet för att på bästa sätt ge nyanlända barn den stimulans de behöver. Malmström påpekar att det inte krävs stora förändringar i verksamheten för att bemöta nyanlända barn. Det som behövs är enligt författaren längre inskolningsperioder och mindre barngrupper så att nyanlända barn får det stöd de behöver.

Det är också viktigt att förskollärare arbetar med att belysa barns olika kulturer i den dagliga verksamheten. Många av författarna menar att om pedagogerna endast belyser olika kulturer vid temadagar och högtider kan det skapa en känsla av utanförskap hos barnen. Samtidigt kan de också ses som annorlunda av resten av barngruppen. Förskolans uppgift är enligt Benckert, Hålland och Wallin (2008) att ge barnen en positiv bild av barndomen som de sedan kan se

tillbaka till i vuxen ålder. Enligt författarna är det mycket viktigt att förskolan ansvarar för att barn får utveckla sitt modersmål eftersom språk är en del av barnets identitet. Det framgår att förskolans tillvägagångssätt att bemöta olika språk och kulturer har en betydande roll för hur barnens individuella utveckling sker. Att det är viktigt hur nyanlända invandrade människor blir mottagna av staten och samhället i sin helhet, är av stor betydelse för hur de kommer att fungera som samhällsmedborgare. Bergström menar att svenska myndigheter idag oftast ser nyanlända barn som kommer till Sverige som flyktingar och inte barn som ska integreras i ett mångkulturellt Sverige.

Syfte och frågeställningar

Syftet med detta examensarbete är att undersöka hur förskollärare i praktiken arbetar med att integrera nyanlända barn i svensk förskola. Detta gör vi genom att försöka belysa följande frågor:

- På vilket sätt kan förskolan bidra till en lyckad integration?
- Krävs det särskild utbildning för att arbeta med nyanlända barn?
- På vilket sätt arbetar förskollärare med integration av nyanlända barn i förskolan?
- Vad lägger förskollärare fokus på i arbetet med nyanlända barn?

3. Metod

En förutsättning för att skriva detta examensarbete har varit att göra litteraturundersökningar för att få tillgång till tidigare forskning. I litteratursökningen har Högskolan i Gävle biblioteks sökbara databaser och olika Internet sidor använts. De huvudsakliga databaserna har varit Academic Search elite, Eric (via CSA) och Higgins. Sökord som mångkultur, etnicitet, invandrare, nyanlända, flykting, integration användes. Under sökningarna tillkom andra relevanta ord som gav nya infallsvinklar till skrivandet. Här redogör vi för metodval, tillvägagångssättet att utse undersökningsgrupp, samt hur vi bearbetade materialet och hur vi har uppfyllt forskningsetiska principer.

Val av metod

Metoden vi har använt för att samla information till undersökningen är semistrukturerade intervjuer. Semistrukturerade intervjuer kan enligt Bryman (2002) vara termen för flera olika sorters intervjuer. Vanligtvis avses en situation där intervjuaren har en uppsättning frågor som kan liknas vid ett frågeschema, frågornas ordningsföljd kan variera. Frågorna vid en semistrukturerad intervju är vanligtvis mer allmänt utformade än vid strukturerade intervjuer. Denna intervjuform ger också utrymme för följdfrågor till delar av intervjun som känns extra viktiga.

Vi anser denna metod vara mest användbar för att kunna uppnå djupare svar på frågeställningarna. Stukát (2005) menar att semistrukturerade intervjuer kan utformas mer som ett samtal mellan förskolläraren och intervjuaren. Enligt Bryman (2002) innebär denne intervjumetod att lite mer öppna men ändå tematiska intervjufrågor kan ställas utifrån frågeformuläret. Frågorna som inte är strikt bundna i den ordning de skrivits menar Stukát (2005) på så sätt kan ställas i den följd som ger de mest personliga och informella svar från förskolläraren. Samma frågor ställs till varje förskollärare men anpassas individuellt. Att bearbeta semistrukturerade intervjuer är dock enligt Stukát både mödosamt och tidskrävande. Svaren kan bli ytliga och dåligt genomarbetade på grund av tidsbrist om intervjuaren väljer att ha för många intervjuer i undersökningen.

Tillvägagångssätt

Intervjufrågor formulerades utifrån några tankar som uppkommit under litteraturläsningen. Elva intervjufrågor (bilaga 1) utarbetades till respektive intervju. Frågorna är sammanställda i ett frågeformulär som senare används som checklista under intervjuerna. En checklista är en uppställning frågor som ställs likadant till alla men som följs upp på ett individrelaterat sätt, det vill säga de ställs inte i samma ordningsföljd till alla informanter (Stukát, 2005). Checklistan används för att kontrollera att alla frågor är genomgångna vid intervjuns slut. Fråga ett är dock en inledande fråga som ställs först och är tänkt som en ”uppvärmande” fråga inför samtalet. Enligt Bryman (2002) är det väsentligt vid användandet av intervjuguide, som Stukát även kallar checklista att en sådan guide rymmer flexibilitet. Samt att frågorna ger forskaren möjlighet att få en inblick i hur den intervjuade upplever sin värld och sitt liv. Fördelar med semistrukturerade intervjuer är enligt Stukát (2005) att intervjuaren kan anpassa och formulera frågorna så att varje förskollärare lättare förstår innebörden av frågorna. Med ett gott samspel mellan förskolläraren och intervjuaren kan samtalet uppnå ett större djup under intervjun.

Pilotstudie

För att säkerställa en användbar intervjumetod genomfördes en pilotstudie innan de egentliga intervjuerna påbörjades. Enligt Bryman (2002) kan en pilotstudie utifrån ett frågeschema som senare används vid den faktiska studien, ge intervjuaren vana och god säkerhet i den teknik som ska användas. En pilotstudie kan synliggöra vilka frågor som är lämpliga och vilka som inte är lämpade att använda. Pilotstudien kan hjälpa intervjuaren att upptäcka sådana frågor som kan göra forskolläraren generad, likaså vilka frågor forskolläraren kanske inte förstår. Tillexempel säger Bryman att det går att upptäcka om det finns frågor som forskolläraren inte vill besvara därför att de är oklara eller hotande formulerade. Vi gjorde fyra provintervjuer med fyra lärarstudenter som intervjuades var för sig. Under den första provintervjun gjorde vi ljudinspelning med mobiltelefon samtidigt som vi befann oss i en lokal som vi upptäckte hade mycket dålig akustik. Under följande intervjuer hade vi förflyttat oss till en lämpligare lokal där akustiken var god, vi använde oss då också av en bättre teknisk utrustning för ljudinspelning. Respektive intervju tog mellan 30 till 60 minuter att genomföra. Vid intervjuerna användes tio av de elva slutgiltiga intervjufrågorna.

Urval

Vår utgångspunkt har varit att göra en intervjustudie med verksamma forskollärare. Detta utifrån det som Backman (1998) kallar en kvalitativ ansats som innebär att informanter väljs utifrån syftet att ge ökad förståelse och insikt. Enligt Attorp (2008) är intervjustudier där avsikten är att undersöka människors uppfattningar, upplevelser och tankar och som vi avser att utföra, typiskt kvalitativa. Urvalet gjordes utifrån det Bryman (2002) kallar kedjeurval. Denna metod utgår ifrån att i första hand välja ut ett fåtal personer som sedan hänvisar vidare till forskollärare som kan ha betydelse för den undersökning som skall utföras. Åtta förskolechefer i tre olika kommuner kontaktades via mail (bilaga 2). Initialt informerades vi om att vi ville utföra intervjuer med forskollärare inom respektive förskoleområde. Till mailet bifogades ett missiv (bilaga 3) där det bland annat informerades om syftet med undersökningen, samt att syftet med intervjun var att ta del av forskollärarnas tankar och erfarenheter kring integration av nyanlända barn. Likaså upplyste vi om beräknad tidsåtgång för intervjuer samt etiska förhållningssätt, våra och vår handledares namn och kontaktuppgifter. Förskolecheferna ombads vidarebefordra detta missiv till eventuellt intresserade forskollärare. Samtidigt meddelade vi att skulle vi kunna ta kontakt med dessa själva såvida inte förskolecheferna kunde föreslå några forskollärare.

Två forskollärare tog kontakt efter att ha blivit tillfrågade av sina förskolechefer om intresse att delta. Dessa forskollärare var positiva och tackade ja till intervjuer. Den ena forskolläraren rekommenderade i sin tur en kollega som också var positiv till deltagande. Eftersom vi inte fick ytterligare respons på våra utskick började vi själva att söka forskollärare. Vi tillfrågade via telefon och mail två forskollärare på två olika förskolor om intresse att delta i vår intervjustudie, båda dessa var positiva till deltagande och de båda rekommenderade var sin kollega som var villiga att delta i våra intervjuer. I slutändan hade vi efter dessa kontakter sju intresserade forskollärare vilket vi anser är tillräckligt för att få kvalitet och djup i intervjuer och samtal. Det förhåller sig så att samtliga deltagande forskollärare av tillfälligheten är kvinnor. Den positiva responsen på våra förfrågningar kom i stort sett endast från förskolor och personal som hade någon form av erfarenhet av arbete med nyanlända utländska barn.

Bortfall

En forskollärare föll bort vid den näst sist planerade intervjun då denne inte kunde delta på grund av förhinder. En förskolechef kontaktade oss omedelbart efter mailutskick och tackade

för visat intresse men tackade ändå nej till intervju på grund av personalens stora arbetsbörda, vi var dock välkomna vid ett långt senare tillfälle. En av förskollärarna som tackat ja till deltagande informerade om att denne inte kände sig bekväm med bandinspelning under intervjun, vi valde då att föra anteckningar istället. En nackdel vid skriftlig anteckning kan dock enligt Stukát (2005) vara att intervjuaren väljer vad som ska noteras. Detta kan medföra att intervjuaren tolkar det som sägs med sina egna värderingar. Bryman (2002) säger att om det endast görs anteckningar är det lätt att gå miste om speciella fraser och uttryck. Likaså menar Bryman också att eftersom den som intervjuar inte förväntas hålla sig strikt till frågornas ordningsföljd är det av stor vikt att den som utför intervjun är lyhörd för förskollärarens svar och kan följa upp dessa på olika sätt.

Genomförande

Vi genomförde intervjuer med sex högskoleutbildade förskollärare som är verksamma i förskolan. Förskollärarna har arbetat mellan fem och 35 år inom förskola och skola.

Vi har valt att båda närvara vid intervjuerna på så sätt att en av oss intervjuar och håller samtalet igång. Samtidigt som den andra observerar och sköter om den tekniska utrustningen, antecknar kroppsspråk, mimik, gester och lyssnar på samtalet för att på bästa sätt få med så mycket som möjligt av det som sker och sägs under intervjun. Om den som intervjuar kommer av sig kan den som observerar hjälpa till att föra in intervjun på rätt spår igen. Att vara två vid intervjun menar Stukát (2005) kan vara ett bra sätt att upptäcka mer under intervjun än vad en person skulle göra. Nackdelen med att vara två skriver Stukát kan vara att den som intervjuas kan känna sig i underläge när två personer är närvarande under intervjun och att denna på grund av detta kan ändra sina svar. Samtliga förskollärare bad att få läsa igenom syfte, frågeställningar och intervjufrågor i förväg. På grund av att vissa mailadresser inte fungerade vid utskick var det några förskollärare som inte hade fått vårt material i förväg. Dessa fick då läsa igenom frågorna innan intervjus början. Vi tog tillfället i akt att informera om de etiska principerna som står beskrivet i missivet som dessa då inte hade sett tidigare.

Bearbetning av material

Intervjufrågorna utformades utifrån examensarbetets syfte och frågeställningar. Vid varje intervju har vi använt kassetbandspelare för att ljudinspela intervjun. Efter intervjuerna har vi transkriberat, vilket innebär att vi har överfört inspelningarna från tal till skrift, det vill säga att vi först har gjort en genomlyssning av varje inspelad intervju och därefter skrivit ner dem ordagrant. De nedskrivna intervjuerna sparas på ett kassetband för respektive intervju vilket innebär att vi inte behöver komma ihåg allt som sagts vid respektive intervju, utan vi kan spola banden fram och tillbaka och därmed lyssna på intervjusvaren flera gånger. Kassetbanden arkiveras för senare destruering på Högskolan i Gävle så att ingen obehörig ska kunna komma i kontakt med dem.

Forskningsetiska principer

Samtliga tillfrågade Förskolechefer och förskollärare som medverkat i intervjustudien har fått information om etiska förhållningssätt som vi enligt humanistisk – samhällsvetenskapliga forskningsrådets punkter har haft som utgångspunkt inför intervjuer och för studien som helhet. Stukát (2005) diskuterar dessa punkter och säger att alla förskollärare har rätt att bli informerade om dem. Kraven som ska uppfyllas är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Vi har uppfyllt dessa krav genom att ge muntlig information om dem samt via missivet, som i förväg skickades ut till förskolechefer och

deltagande förskollärare. I missivet informerade vi om att det för alla inblandade är frivilligt att delta. Vi upplyste likaså om att eventuellt deltagande när som helst under studiens förlopp kan avbrytas av förskollärarna personligen utan att de ska bli ifrågasatta av oss. Upplysningar om att inga uppgifter om någon persons identitet kommer att röjas samt att ort och förskola avidentifierats gavs.

Vi informerade om att ljudinspelning via bandspelare skulle komma att användas vid intervjun om förskolläraren gav sitt samtycke till detta. Vid intervjuns början meddelades förskollärarna att de själva fick avgöra om intervjun skulle utföras med hjälp av bandspelare, eller genom att vi noterade skriftligen. Till sist informerades förskollärarna också om att det inspelade materialet endast kommer att användas av oss och för denne undersökning.

Metoddiskussion

När vi har analyserat intervjusvaren har vi utifrån förskollärarnas svar och resonemang sökt gemensamma nämnare samt sökt sådant som eventuellt skiljer sig i de samma. Efter att vi analyserat intervjuerna har vi tematiserat redovisningen av svaren så att de överensstämmer med intervjufrågorna och den teoretiska delen av vår undersökning. Vi har strävat efter att inte lägga värderingar och egna tolkningar i förskollärarnas svar.

Vi anser att det är viktigt att förskolläraren känner sig bekväm i intervjusituationen och att denne ska uppfatta intervjun som ett samtal och inte som ett förhör. Därför är det viktigt att frågorna utformats med tanke på detta. Nackdelar med metoden menar Stukát (2005) kan vara att frågor som ställs till förskollärarna inte är tillförlitliga vid jämförelse med varandra. Det vill säga att det inte går att jämföra svaren från de olika förskollärarna och därefter dra slutgiltiga slutsatser.

Pilotstudien resulterade i att vi kompletterade frågeformuläret med ytterligare en fråga samt några underfrågor. Detta eftersom vi genom provintervjuerna upptäckte att det fanns ett tema som var genomgående i samtal med pilotdeltagarna. Denna fråga handlar om föräldrakontakt. En pilotdeltagare reagerade på en av frågorna så att vi förstod att denna fråga kunde uppfattas som känslig. Vi valde dock att behålla frågan men lade till ett förtydligande som skulle förklara vår avsikt med frågan. Efter omarbetning av denna fråga uppfattade vi inte att deltagarna i de fortsatta intervjuerna upplevde frågan som obehaglig, dock märkte vi att samtliga pilotdeltagare behövde lite längre betänketid för att besvara den. Frågan finns som nr 4 i frågeformuläret.

Vi övervägde för- och nackdelar med att vara två som närvarade under intervjuerna. Vi valde att se till fördelarna som skulle innebära att vi skulle få med betydligt mera information om vi var två som delade på ansvaret. Det vill säga att den som intervjuade helt kunde koncentrera sig på samtalet medan den andra ansvarade för den tekniska utrustningen. Vi har inte intryck av att någon förskollärare kände sig obekvämt i intervjusituationen. Vi började med att mjuka upp stämningen i början av varje intervju genom att ställa allmänna frågor av mer vardaglig karaktär.

Att en förskollärare avböjde ljudinspelning upplever vi inte som något betydande bortfall eftersom vi båda antecknade under hela intervjun och därför att denne förskollärare var mycket lyhörd och gjorde pauser när vi antecknade som ihärdigast. Däremot gick vi miste om en del gester, kroppsspråk och ögonkontakt eftersom vi hade blicken mestadels fäst på pappret där vi antecknade. Till viss del kan vi tycka att det var svårt att inte anteckna sådant som vi själva tyckte var av störst intresse, vi försökte dock notera så mycket som möjligt av

samtalet och att vara objektiva. Vi var noggranna med att poängtera att förskollärarnas deltagande var av lika stort intresse utan ljudinspelning.

Vi uppfattar att vi under antecknande vid intervjun utan ljudinspelning, var tvungna att fråga lite oftare om vi hade förstått förskollärarens svar på rätt sätt, detta upplever vi ändå inte som negativt för studien eftersom vi bad förskolläraren bekräfta anteckningarna under intervjuens gång. Det var en klar fördel att vi var två som antecknade, på så vis fick vi med relativt mycket av den information som förskolläraren gav.

Checklistan som vi använde som underlag vid intervjuerna gav utrymme för att ställa följdfrågor som kunde uppkomma spontant under intervjuens gång. Frågorna är utformade för att ge svar på hur verksamma förskollärare arbetar med integration i jämförelse med det som framkommit genom våra teoristudier. Under samtliga intervjuer uppstod det följdfrågor. Vi upplever att förskollärarna hade så mycket mer de ville berätta än vad tiden medgav. En förskollärare sa ”Jag skulle kunna sitta här och berätta hela dagen”. Dessa följdfrågor bedömer vi vara ett värdefullt komplement till den övriga informationen som framkom.

Vi är medvetna om att en risk med att låta förskollärarna läsa intervjufrågorna i förväg är att svaren då blir tillrättalagda. Vi är dock av uppfattningen att förskollärarna verkligen ville vara förberedda för att kunna förmedla sina innersta tankar. Så det faktum att förskollärarna fick läsa materialet i förväg bedömer vi inte vara till någon stor nackdel för studien. Snarare fick vi en känsla av att dessa kände sig bekväma när de fått läsa igenom intervjufrågorna och samtidigt fick ha frågorna nedskrivna i pappersform framför sig under hela intervjun. Våra intervjuer blev i stor utsträckning som förtroliga samtal där i stort sett alla förskollärare var mest förmedlande medan vi var åhörare. När förskollärarna hade frågeformuläret framför sig blev det oftast automatiskt så att dessa plockade frågor lite här och där. De gick också tillbaka till tidigare frågor när de kunde återkopplas till det som sagts tidigare. Efter varje intervju frågade vi respektive förskollärare om denne hade något att tillägga och om det fanns något av vikt som vi inte hade efterfrågat. Likaså hade vi efter varje intervju en diskussion om ifall de ansåg intervjufrågorna vara relevanta för examensarbetets syfte.

4. Resultat

Vi kommer här att redovisa resultatet av den empiriska undersökning som gjorts med förskollärare på fyra olika förskolor. Resultatet är upplagd i teman utifrån förskollärarnas svar. Undersökningen utgörs av semistrukturerade intervjuer med sex förskollärare med fem- till 35 års yrkeserfarenhet från förskolan och skolan. De intervjuade förskollärarna har avidentifierats genom att de tilldelats fingerade namn. Vi ger här en kort presentation av de deltagande förskollärarna. Förskolorna är markerade med nummer i den ordning som vi utförde intervjuerna:

Kommun 1

- Britta: (förskola 1): arbetar på en 1-5 år avdelning.
- Anna: (förskola 1): arbetar på en 1-5 års avdelning.
- Petra: (förskola 4): arbetar på en 3-5 års avdelning.
- Lena: (förskola 4): arbetar på en 1-3 års avdelning.

Kommun 2

- Stina: (förskola 2): arbetar på en 1-3års avdelning.
- Tanja: (förskola 3): arbetar på en 4 års avdelning

Tankar om Integration

Petra (förskola 4) säger att integration för henne betyder att som person komma in i och vara en del av gruppen men även att få vara den du är och att stå för den du är.

Så om man säger ett barn med annat modersmål och sånt... du kan ju aldrig som turk bli en svensk men däremot kan du ju bli både svensk och turk... tänk vilken förmån du kommer att få då i samhället och i gruppen överhuvudtaget. (Petra)

Annars berättar Petra och Lena (förskola 4) att de inte arbetar på något annorlunda sätt med nyanlända barn förutom med den kulturella biten, det vill säga språket och deras kulturella bakgrund. Petra och Lena är båda överens om att alla barn som behöver det ska få modersmålsstöd när de kommer till förskolan och att det är en av de viktigaste punkterna. Detta menar Petra även gäller om barnet är 1 år och född i Sverige av utländska föräldrar. Detta därför att barnet kanske endast har hört sitt modersmål hemma och då behöver fortsätta att utveckla sitt modersmål samtidigt som det förkovrar sig i det svenska språket.

Tanja (förskola 3) säger att integration för henne innebär att tillhöra samhället på lika villkor som alla samhällsmedborgare, att som utländsk inte behöva bli försvenskad. I anknytning till arbetet innebär integration för Tanja att nyanlända barn ska kunna vistas i förskolan på lika villkor som alla andra barn. Stina (förskola 2) säger att integration för henne är att visa ömsesidigt intresse för varandra och att ställa frågor som "Så här gör vi i Sverige, hur gör ni"? Stina menar att barnen inte endast ska komma till förskolan och integreras i det svenska

samhället. Hon fortsätter och säger att visst fungerar det på ett speciellt sätt i Sverige men att det också är viktigt att framhäva erfarenheter och seder andra har från sina länder. Stina menar att det är viktigt att respektera varandras trosuppfattning och kultur, och att det blir en ömsesidig kontakt i allt. Tanja säger att något som hon upplevt kan försvåra en bra integration och som är otroligt svårt i arbetet med föräldrar på förskolan är det faktum att det bland vissa föräldrar finns en intolerans, det vill säga föräldrar som är rasistiska mot varandra. Tanja säger dock att hon har erfarenhet av, att när dessa föräldrar har vistats i Sverige en längre tid avtar oftast denna intolerans.

Britta (förskola 1) berättar att integration för henne betyder att kunna nå varandra och ta vara på varandras kunskaper. Hon säger att tidigare i sitt arbete betydde integration för henne att invandrare skulle bli svenska medborgare. Britta säger vidare att ordet integration idag har en helt annan innebörd för henne på grund av de erfarenheter hon skaffat sig genom sitt yrke och efter att ha kommunicerat mycket med utländska föräldrar. Nu innebär ordet för henne att lära av varandra och att förstå varandra säger hon. Anna (förskola 1) berättar att hon själv varit invandrare i ett annat land. Anna säger att då hon skulle integreras var det viktigt för henne att hon med sina förutsättningar blev bejakad, respekterad och accepterad för den hon var. Att hon inte skulle assimileras utan integreras. Anna upplever att det var svårt och hon fortsätter och menar att utifrån läroplanen och förskolan betyder integration att hon har samma rättigheter och möjligheter som vilket barn som helst på förskolan att få ta del av det som erbjuds. Samt att uppbära känslan av att hon berikar utifrån den hon är på samma sätt som alla andra.

Britta (förskola 1) förklarar hur förskollärarna på hennes förskola arbetar för att integrera barn i förskolan. Personalen på förskola 1 är stationerade i olika rum och barnen väljer själv i vilket rum de vill vara. Barnen kan välja mellan utevistelse, rummen ateljé, rörelserum och hemvistelse. Personalen på förskolan följer med barnen under inskolningstiden mellan de olika rummen. Britta berättar att många av de nyanlända barnen väljer och sedan går ut i de andra rummen när de är mogna för det. Detta menar Britta är på grund av att barnen i hemvistelserummet känner trygghet i det nya och därför att det är mindre grupper i hemvistelsen som gör att miljön är lite lugnare där. Britta berättar också att barnen får röra sig fritt mellan de olika åldersavdelningarna, på så vis är barnen oftast blandade i åldrarna.

Språkets betydelse

För att få till en lyckad integration av nyanlända barn i förskolan ansåg flera av förskollärarna att språket är en viktig del att tänka på. Om barnet som kommer till förskolan i stort sett inte talar svenska kan stödtecken eller inskolningsstöd finnas som hjälp. Vi bad Anna som arbetar på förskola 1 på 1-5 års avdelning att förklara vad hon menade när hon nämnde inskolningsstöd.

Det innebär att det kommer 1 person med barnets språk och är med i verksamheten och översätter det vi säger då så att barnet får båda språken. Och för det mesta då så har de lärt sig rutinsituationerna efter nått år, så att de har det. Så att det är inskolningsstödet... det alltså översätter och förklarar verksamheten för barnen. Det där första trygga lilla ljusa mötet och stöder språket. (Anna)

Britta och Anna menar dock att det kan vara svårt att få tillgång till inskolningsstöd beroende på vilket språk barnet talar. De språk som de ansåg vara svårast att få inskolningsstöd till var tigriska och somaliska. Medan det var lättare att få inskolningsstöd inom turkiska, kurdiska och arabiska språk. Förskolor med nyanlända barn som inte talar svenska har enligt förskollärarna rätt till 80 timmars inskolningsstöd under inskolningstiden. Dock är det enligt

Anna viktigt att inskolningsstödet arbetar för att ”slussa ut” barnet i verksamheten. Detta för att barnet inte ska bli beroende av personen som ger inskolningsstödet. Detta kan medföra att det blir svårt för barnet att komma in i gruppen när de 80 timmarna med inskolningsstöd är förbrukade. Därför är det viktigt säger Anna att förskollärarna berättar om de förväntningar de har på inskolningsstödet under tiden denne finns till hands. Också Lena (förskola 4) talade om att det är viktigt att inte barnet och inskolningsstödet blir beroende av varandra. Det används också stödtecken som emellertid inte funnits så länge på förskolorna. Enligt Britta och Anna har de på sin förskola använt sig av stödtecken sedan 1 år tillbaka. Innan stödtecken började användas i förskolan använde sig förskollärarna mycket av kroppen och kroppsspråk för att kommunicera med och förmedla sitt budskap till barnen och deras föräldrar.

Långt, långt tidigare innan man använde stödtecknen då så var det mycket: Nu drar vi på oss byxorna. Vi jobbade på nått vis med hela kroppen och det använde vi nog både med barnen och med föräldrarna, så att vi visade med kroppen. (Britta)

Lena (förskola 4) berättar att förskollärarna på hennes förskola fortfarande använder sig mycket av kroppsspråket för att förmedla information till barnen och speciellt till föräldrarna när de inte behärskar det svenska språket. Ibland kan det också vara bra att med gester och ljud försöka visa barn och föräldrar det som ska förmedlas. Också Stina (förskola 2) berättar om hur de på hennes förskola arbetar mycket med kroppsspråket för att visa och förklara saker för föräldrar och barn.

För att barnen ska få utveckla dubbelkulturtillhörighet och både få kunskaper i sitt modersmål och det svenska språket, anställs i vissa förskolor modersmållärare inom det språk där de behövs. För att få tillgång till modersmållärare berättar Petra (förskola 4) att det finns en bestämmelse som säger att det måste finnas minst fyra barn som talar samma språk för att dessa ska få rätt till undervisning av modersmållärare. Tanja (förskola 3) reagerar negativt på att det ofta är svårt att få tillgång till tolk som kan tolka ett specifikt språk, hon menar att barnen som är i behov av just en sådan tolk blir bortglömda. Likaså menar Tanja att det är synd att modersmållärare inte finns att tillgå i kommunen där hon arbetar på grund av dålig ekonomi.

Lena och Petra (förskola 4) vittnar om att det kan vara svårt att ordna fram modersmållärare. De väntar fortfarande på modersmållärare inom Turkiska och Somaliska språken. Att det är svårt att få tillgång till modersmållärare på just hennes förskola menar Petra (Förskola 4) beror på att hennes kommun helst anställer utbildade modersmållärare och att dessa anställs en viss tidsperiod inom kommunen, det vill säga att även om deras tjänster inte behövs till exempel på grund av att det just då inte finns barn i behov av modersmålsundervisning, är modersmållärarna fortfarande anställda inom kommunen tills anställningsperioden är slut. Detta blir då en ekonomisk fråga.

På förskolan där Petra och Lena (förskola 4) arbetar fokuseras det mycket på samarbetet med modersmållärare, detta är också den enda av de medverkande förskolorna som använder sig av modersmållärare till små barn i 1-3 årsavdelningens verksamhet. För denna förskola finns det särskilda ekonomiska medel att tillgå. Petra och Lena kallar dessa medel för ”mångkulturella pengar”. Dessa pengar ska läggas på resurser till nyanlända och flerspråkiga barn. Lena och Petra berättar att dessa medel utdelas centralt och att det inte är själva förskolan som ansvarar för dem, utan att det är kommunen som delar ut dem. Lena berättar att dessa ”mångkulturella pengar” har funnits i cirka två år inom förskolan och att dessa i stor utsträckning används till modersmållärare och tolktjänst. Petra menar att samarbetet med modersmållärarna är väldigt viktigt och att modersmållärarna ska vara med i verksamheten

är en självklarhet för henne, så att barnen ska få både det svenska språket och sitt modersmål i förskolans vardag.

Barnen får ju fördelen med att de får lösa problem och allt sånt där på två språk. De har mycket bättre förutsättningar än vad jag har just med språket. Det som vi lärare måste trycka på är att vi inte dödar deras modersmål utan att vi menar att det är roligt, för svenskan den får de ju ändå... för vi pratar ju svenska vi som jobbar här. Men just det här att vi visar att det är viktigt. (Petra)

Förskolorna 1, 2 och 3 använder sig inte av modersmåls lärare i verksamheten, dock använder sig förskola 3 av tolktjänst. Som nämnt ovan använder förskola 1 sig av inskolningsstöd och tolktjänst. Stina (förskola 2) som arbetar i 1-3 årsavdelning berättar att det där inte anlitas modersmåls lärare, men att efterfrågan är mycket stor. Stina tror att orsaken till att modersmåls lärare inte anlitas på just hennes förskola beror på kommunens dåliga ekonomi och att denne kommun därför inte anser sig ha råd att anställa modersmåls lärare.

När vi pratar om språket säger Stina (förskola 2) att hon tror att det ändå måste vara lättare att integrera små barn i förskolan än äldre barn till nyanlända föräldrar. Detta beroende på att de flesta ettåringarna ännu inte pratar ett talat språk, vare sig de är ursprungssvenska eller nyanlända. Stina fortsätter och säger att det måste vara betydligt svårare för äldre barn som utvecklat sitt modersmål men inte talar svenska, hon menar att detta försvårar kommunikationen i leken eftersom äldre barn använder sig mycket mer av det talade språket i leken, medan barnen på småbarnsavdelningen oftast leker utan verbalt språk.

Samtidigt poängterar Stina (förskola 2) att det är viktigt att barnen får utveckla sitt modersmål. Hon förklarar att för att barnen ska kunna lära sig det svenska språket behöver de först ha kunskaper i sitt eget modersmål. Detta pratar förskollärarna på förskola 2 mycket med föräldrarna om, till exempel berättar de för föräldrarna om vikten av att barnen får fortsätta utveckla sitt modersmål och att föräldrarna bör ge barnen kunskaper i ursprungslandets kultur så att de inte glömmer bort den. Stina menar att det är viktigt att barnen känner sig säkra i sig själva först innan de kan utveckla det svenska språket. Detta gör att det kan ta mycket längre tid för nyanlända barn att utveckla sitt modersmål i jämförelse med barn som endast talar ett språk menar Stina. Det är också enligt Stina viktigt att modersmålet utvecklas för att barnen ska kunna kommunicera med sina släktingar och sina föräldrar. Många barn fortsätter att prata svenska även när de kommer hem från förskolan eftersom de blir vana med att använda det språket i leken säger Stina.

Samarbete med föräldrar/vårdnadshavare

Lena (förskola 4) berättar att hon inte upplever att det behövs ett speciellt arbetssätt just i arbetet med nyanlända barn, utan hon menar att det i högre grad är kommunikationen med föräldrar som behöver ett speciellt arbetssätt. Tanja (förskola 3) lyfter fram en sak hon menar är viktig att tänka på i mötet med föräldrar, nämligen att förskollärare ska vara sig själva och inte försöka ta på sig en roll "för det märker föräldrarna" säger Tanja. Hon menar också att det är viktigt att förskolläraren utanför förskolan, i samhället visar att denne känner igen familjerna.

För att få till en fungerande kommunikation med föräldrar och vårdnadshavare finns det möjlighet att använda sig av tolktjänst. Tolktjänst används av alla förskolor som deltagit i studien. Tolken utnyttjas dock mest i mötet med föräldrar och hyrs in per timme till förskolorna. Enligt Lena (förskola 4) kostar en tolk cirka 400kr per timme. Den höga

kostnaden kan medföra att förskollärarna känner sig stressade och vill försöka få med så mycket information som möjligt till föräldrarna vid mötet med tolk. Petra (förskola 4) berättar att förskollärarna på hennes arbetsplats har genomgått en kurs i hur förskollärare kan samtala genom tolk. Tanja (förskola 3) säger att det är viktigt att det är professionella tolkar som används vid föräldrasamtal, hon har mycket dåliga erfarenheter av att använda släktingar som tolk.

Det kan vara svårt enligt Petra (förskola 4) att använda tolk och det krävs övning för att inte vända sig till tolken och prata direkt med eller till denne, istället för att hålla fokus på föräldrarna under ett samtal. Petra fortsätter och berättar att det funnits föräldrar som nekat till tolk då dessa ibland kan känna sig kränkta och nerklassade om personalen anser att det behövs tolk. Petra menar att det bästa i en sådan situation är att försöka förklara att det i högsta grad är förskollärarna som är i behov av tolk, eftersom de inte förstår språket och inte endast tvärtom. Stina (förskola 2) berättar att de har många fler utvecklingssamtal per termin med nyanlända föräldrar än med föräldrar som behärskar svenska språket. Detta på grund av att dessa missar så mycket i den vardagliga kontakten om språket är ett hinder. Vid utvecklingssamtalen medverkar alltid tolk.

På förskola 2 där Stina arbetar används även tolk via telefon om information snabbt behöver förmedlas till föräldrar. Stina berättar att det ofta kan uppstå missförstånd mellan förskollärare och föräldrar när förskollärarna försöker att förmedla sådant som är viktigt. Föräldrarna kan då nicka och svara ”ja” vilket gör förskollärarna glada eftersom de då tror att budskapet har gått fram, medan det i själva verket visar sig ha blivit helt fel. Stina menar dock också att kommunikationsproblem kan uppstå i samarbete med tolk.

Att kommunicera via tolk menar Stina är svårt och även om tolken pratar samma språk som föräldrarna kan det ibland även för tolken vara svårt att översätta det svenska språket till ett annat språk. Missförstånd uppstår ibland också i samarbete med tolk, speciellt om kroppsspråk används mycket under samtalet. Detta kan ge orden en helt annan innebörd än vad som var menad säger Stina. Därför fokuserar Stina på enkla frågor när hon kommunicerar via tolk, till exempel när hon vill säga ”det här har vi gjort”, och ”det här ska vi göra”. Stina berättar också att hon och hennes kollegor oftast vill försöka få med så mycket information som möjligt under möten med föräldrar och tolk men att det ibland kan kännas som om det blir ”korvstopning”. Det gäller att bara ta med det absolut viktigaste speciellt eftersom några av föräldrarna inte lärt sig skriva och inte heller kan anteckna under mötet säger Stina.

Lena (förskola 4) förklarar att det ofta är väldigt mycket information som ska ges till föräldrar vid det första mötet när de kommer som nya till förskolan. Om föräldrarna talar svenska menar Lena att de kan få informationen utdelat lite då och då, men när tolk måste anlitas får föräldrarna all information på en gång, vilket enligt Lena måste vara väldigt svårt för föräldrarna. Lena tror också att det måste vara svårt för föräldrarna att komma till förskolan och inte kunna få information om vad deras barn har gjort under dagen.

Jag tänker mycket som förälder då... när man kommer och inte kan språket, så ska man lämna bort barnet och inte kunna få veta vad som har hänt med mitt barn under dagen då... Ja så det är väl den biten då som är mest besvärlig. (Lena)

I likhet med Lena berättar Stina (förskola 2) att hon anser att det måste kännas svårt för många föräldrar att lämna bort sina barn och inte veta vad de gör under dagen. Stina säger att barnen på småbarnsavdelningen på grund av att de är så små inte kan berätta för sina föräldrar vad de gjort på förskolan. Därför arbetar förskollärarna på förskola 2 mycket med kamera och

de fotograferar barnens arbeten och aktiviteter, fotona visar de sedan upp för föräldrarna. Detta för att föräldrarna ska få en förståelse för vad som sker på förskolan och hur förskollärarna arbetar tillsammans med barnen.

Petra (förskola 4) menar att det är viktigt att se till att föräldrarna känner sig trygga när de kommer till förskolan, då kommer tryggheten hos barnet automatiskt säga hon. På förskola 4 delar personalen därför upp sig när det kommer ett nytt barn med föräldrar så att en förskollärare har ansvar för barnet och en annan förskollärare för föräldrarna. Detta säger Petra att hon hoppas sker på andra förskolor också. Orsaken till att det är så viktigt att få föräldrarna att känna sig trygga menar Petra, är att dessa kanske aldrig har behövt lämna bort sitt barn förut. Det kan ha varit någon släkting som haft hand om barnet i ursprungslandet och situationen att nu skulle behöva lämna bort sitt barn till en verksamhet där föräldrarna inte förstår språket kan för dem vara väldigt skrämmande.

Stina (förskola 2) påpekar att barnen på småbarnsavdelningen oftast är födda i Sverige och att det istället endast är föräldrarna som är nya i samhället. Stina berättar att det inte endast är barnet som ska inskolas i förskolan utan att det är hela familjen. Tanja (förskola 3) säger att något av det viktigaste i samarbetet med alla föräldrar, men särskilt med nyanlända föräldrar är att bygga upp ett förtroende så att de känner att de kan lita på personalen. Tanja menar också att det är mycket viktigt att förskollärarna visar intresse för nyanlända föräldrars bakgrund och att det är viktigt att de känner att de får förståelse från personalen. Vidare säger Tanja att det är lätt att relationen med föräldrarna blir starkare till den förskollärare som inskolar barnet, hon menar att denne förskollärare kan bli en extra trygghet för föräldrarna.

Det blir enligt Stina förskollärarna i förskolan som ofta blir föräldrarnas andra kontakt med det svenska samhället, oftast är det socialtjänsten som är den första kontakten. Stina säger att det därför är ett mer krävande arbete med nyanlända föräldrar än vad det är med föräldrar med rötterna i Sverige, samtidigt poängterar hon att det ger henne så mycket positiva erfarenheter och att hon lär sig något nytt varje dag. Stina säger att hon och hennes kollegor uppskattar kontakten med socialtjänsten på förskolan. Socialtjänsten anordnar möte med föräldrar cirka en gång i månaden, socialtjänsten tar därefter kontakt med personalen på förskolan om föräldrarna vill informera om något särskilt men inte kan förklara själva.

Tanja (förskola 3) berättar att något som kan vara svårt att arbeta med är olika synsätt hos föräldrar och förskollärare om värderingar och normer. Hon säger att det till exempel kan vara väldigt olika vilken syn föräldrar och förskollärare har på barnuppfostran. Ett problem som Tanja och hennes kollegor ibland stöter på kan vara föräldrar som i uppfostringssyfte agar sina barn. Tanja berättar att det finns vissa kulturer där det anses vara en föräldrars plikt att aga sina barn. Där har vi en stor uppgift att förklara för föräldrarna att det i Sverige är förbjudet vid lag att aga barn och att det är straffbart säger Tanja. Hon berättar om mammor som reagerat med lättnad när de fått denna information därför att de egentligen inte vill aga sina barn, men mer eller mindre genom sin kultur har varit tvungna att göra detta. Ett annat problem kan enligt Tanja vara kulturella skillnader där till exempel en pappa är väldigt dominant och inte accepterar att prata med en kvinna på förskolan utan istället ber att få prata med chefen om dennas barn ska diskuteras. ”Men” säger Tanja:

Alla från samma kultur gör inte lika... det måste man komma ihåg... vissa är otroligt kärleksfulla, andra mindre... (Tanja)

Tanja menar att det inte är självfallet att människor behöver ha samma värderingar om de kommer från samma land och kultur.

Anna (förskola 1) säger att det är viktigt att tänka på hur förskollärare bemöter föräldrar och hur förskollärare arbetar när det kommer nya föräldrar till en förskola. Anna fortsätter och säger att det är viktigt att fundera på om förskollärare bemöter alla föräldrar på liknande sätt, hon ger exempel på hur en förskollärare kan tänka på hur denne bemöter en kvinna med sjal, eller en man från Somalia som är svart, bemöts dessa föräldrar på samma sätt som alla andra frågar sig Anna. Vidare säger Anna att det kan vara svårt att prata om sådana saker därför att vi inte vill att det ska vara olika, men att det ju är olika därför att människor är olika. Britta (förskola 1) säger att det också måste få vara olika och att förskollärare måste tänka sig för i bemötandet med föräldrar. Britta berättar att hon själv har varit med om en händelse där en förälder inte ville ta i hand därför att det i dennes kultur inte är lämpligt att ta någon i handen när de hälsar. Britta säger att hon då som förskollärare måste respektera detta och ha förståelse för om det kommer en man som inte vill ta en kvinna i handen, men att hon också måste ha kvar den tanken att hon representerar den svenska förskolan. Britta berättar att detta också gäller i arbetet med barnen.

För om ett barn sitter och äter med händerna... innan jag säger till det barnet att det ska äta med kniv och gaffel så frågar jag; hur äter du hemma? ... Äter du med händerna? Och ibland svarar de ja och ibland svarar de nej... Då måste jag överföra kniv och gaffel till dem utifrån våra rutiner. Då måste jag ha den respekten att de inte äter med kniv och gaffel hemma. Egentligen är det jätte många bitar... (Britta)

Britta menar att hon samtidigt som hon måste respektera andra människors kulturer och vanor, så representerar hon även den svenska förskolan.

Anna anser att det är viktigt att förskollärare blir medvetna om sina egna fördomar. Hon fortsätter och förklarar att hon anser att alla har fördomar som sitter i ryggraden, även föräldrar har det menar Anna. Anna och Britta anser att det är viktigt att prata med föräldrar om fördomar och utanförskap. För att kunna prata med föräldrarna och få kontakt med dem har förskollärarna på förskola 1 utformat ett föräldrarrum. Där kan föräldrarna fika, umgås med andra föräldrar, göra sina läxor med mera för att känna sig delaktiga och välkomna på förskolan. Tanja (förskola 3) säger att det är viktigt att bjuda in föräldrarna till förskolan för att visa dem verksamheten samtidigt som de ska tillåtas ta med sin kultur in i förskolan också. Detta kan göras genom inbjudningar där föräldrar uppmanas att ta med sig mat eller fika som är specifikt för deras ursprungsländer säger Tanja. Det är viktigt att de känner att de blir positivt mottagna. I sina samtal med nyanlända föräldrar har Anna märkt hur svårt det är för dem att komma in i och bli delaktiga i det svenska samhället. Hon har också märkt att föräldrarna är väldigt medvetna om detta. Oerhört många invandrarföräldrar som har varit i Sverige under en längre tid blir ständigt sedda som invandrare även om de har fått svenskt medborgarskap och barnen är födda i Sverige säger Anna.

Utbildning

Förskollärarna som medverkat i intervjuerna anser samtliga att det finns för lite kunskaper om bra arbetsmetoder i arbetet med nyanlända barn i Svenska förskolor. Merparten av förskollärarna anser att de själva aldrig har fått någon särskilt utbildning inom området och att de uppfattar att det inom lärarutbildningen idag inte förmedlas några nya kunskaper för att underlätta för nyanlända barn. Lena (förskola 4) säger att hon aldrig har fått någon direkt utbildning med syfte att ta emot barn från andra länder. Lena har arbetat som förskollärare sedan 1977 och berättar att det var under 1980-talet som barn från andra länder började komma till förskolan. Lena säger att det under de första åren fanns ett ställe som kallades

Kanalen där barn kunde vistas efter ankomsten till Sverige medan föräldrarna gick på SFI (Svenska för invandrare). Lena berättar vidare att på Kanalen skulle barnen lära sig någorlunda bra svenska innan de ”slussades ut” på förskolorna. Idag kommer barnen istället direkt till förskolorna säger Lena och berättar att det på hennes förskola i dagsläget finns två barn med föräldrar med svenska rötter och att övriga barn på förskolan representerar över elva olika länder.

Petra (förskola 4) berättar att hon började arbeta på den nuvarande förskolan omkring år 2000, hon har innan dess arbetat på andra förskolor som förskollärare från år 1977. Petra har successivt förflyttat sig från ett litet område med endast svenska barn med ursprungssvenska föräldrar i barngrupperna, till att sedan ta emot några få utländska barn på en av förskolorna där hon arbetat. Därefter kom Petra till sin nuvarande arbetsplats som är en förskola där det istället är det omvända förhållandet, det vill säga många barn med utländsk bakgrund och några få med svenska rötter. Petra berättar att då hon först kom i kontakt med barn från andra länder i sitt arbete upplevde hon att hennes uppgift var att försvenska barnen men att detta inte kändes bra för henne. Hon sökte därför upp en kurs som behandlade de problem som kan uppstå i arbetet med barn med annan bakgrund än svensk. Hon och några kollegor på förskolan genomförde kursen. Efter den kursen har hon sett sitt arbete med helt andra ögon. Petra menar ändå att intresset för kurser som erbjuds är svalt bland förskollärare över lag och hon anser att det inom lärarutbildningen behövs ökade kunskaper inom ämnet.

Anna (förskola 1) säger att hon skulle önska att det fanns mer utbildning och fortbildning i värdegrundsfrågor och i hur förskollärare arbetar rent praktiskt med dem. Anna säger att hon menar att förskollärare ska få chansen att ställa sig frågan, värdegrund vad är det? Och att de ska kunna se till innebörden av värdegrundsfrågorna mer utförligt. Anna menar att det är viktigt att fundera över vad värdegrundsarbete innebär för arbetet i förskolan inom en grupp. Att arbetet bottenar i en demokratisk värdegrund menar Anna är viktigt eftersom det är då saker blir självklara och det är efter denna förskollärare ska arbeta. Förskollärare ska ha en medveten tänka på hur de bemöter föräldrar och hur de arbetar när det kommer nya föräldrar till förskolan.

Tanja (förskola 3) säger att även om förskollärare är utbildade så kan kunskaperna om ett bra bemötande av utländska barn brista. Hon säger att det kan ha med förskollärarens personlighet och personliga intresse att göra.

En del är jätte pedagogiska... Men saknar det sociala... och tvärtom (Tanja)

Hon menar att kunskaper kommer genom intresse för och personlig inställning till nyanlända barn och deras familjer. Likaså säger Tanja att det viktigaste dock är att förskolläraren ska kunna se barnens alla behov.

Stina (förskola 2) har arbetat i fem år på en mångkulturell förskola, innan dess arbetade hon ett år som fritidspedagog och i förskoleklass. När Stina började arbeta på den mångkulturella förskolan kände hon sig oförberedd att kunna ta emot nyanlända barn på förskolan. Stina anser sig själv som självlärd därför att hon inte fick mycket utbildning inom detta område på lärarutbildningen. Hon säger också att det finns många intressanta föreläsningar och att hon själv har gått en väldigt intressant kurs om barnuppfostran i olika kulturer. Stina säger att det handlar om att skaffa sig förståelse om detta speciella arbetssätt och att det inte är någonting som en person bara lär sig, därför är det så otroligt viktigt med utbildning menar Stina.

Hur arbetar förskollärare

Gällande frågan om vad som är viktigt att tänka på i arbetet med nyanlända barn, hade förskollärarna på de besökta förskolorna olika tankar och sätt att arbeta. Petra (förskola 4) menar att förskollärare på mångkulturella förskolor arbetar dubbelt därför att de först ska arbeta efter läroplanen och samtidigt arbeta efter läroplanens sista del angående dubbelkulturtillhörighet i förskolan. Detta menar Petra att förskolor som endast har barn med svenskt ursprung inte arbetar efter. Petra tror att förskollärare på sådana förskolor inte anser sig ha behov av att utveckla en dubbelkulturtillhörighet bland svenska barn, där båda föräldrarna har svenskt ursprung. Petra säger också att förskollärare på mångkulturella skolor måste ha ett större samarbete med föräldrar eftersom det krävs mer tid att kommunicera med dem. Dock yttrar Petra också att "barn är ju barn" och förskollärare tror ofta så mycket istället för att fråga eller ta reda på fakta.

Tanja (förskola 3) säger att hon menar att det är viktigt att förskollärare tar sig an nyanlända barn redan i början och inte tror att allting löser sig av sig själv. Till exempel kan dessa barn ha svårare att komma in i leken eftersom de inte har lärt sig svenska lekregler än säger Tanja. Barn som till exempel är traumatiserade och inte talar svenske kan ha väldigt svårt att vara med på en vila. På vilan ska det vara tyst och ofta läser förskolläraren en saga som inte detta barn förstår. Då kan det ju inte krävas av barnet att det ska ligga still. Bristande personalresurser gör det svårare att hitta individuella lösningar för dessa barn säger Tanja. Vidare påpekar hon att det är viktigt att inte glömma de barn som har två kulturer i sitt hem och att dessa också måste få utveckla en dubbelkulturtillhörighet. Med två kulturer i hemmet menar Tanja till exempel att barnet har en svensk förälder och en ickesvensk förälder. Det är lätt att tro att detta barn är rotad i svensk kultur bara för att en förälder har svenskt ursprung säger Tanja. Särskilt stöd behövs absolut menar hon.

För att uppmärksamma alla barns kulturtillhörigheter berättar Petra (förskola 4) att förskollärarna på hennes förskola arbetar med att fira Ramadan, då får barnen visa hur de firar Ramadan, bjuda på mat som lagas under denna högtid med mera. Sen berättar Petra att förskolan i år ska fira det kinesiska nyåret. Petra säger att förskollärare ändå också måste visa vilka traditioner Sverige har, hon nämner till exempel julen. Petra berättar att det då är viktigt att tänka efter vad de ska göra med barnen för att arbeta med och visa julen. Petra förklarar och säger att de inte kan göra en julgris till exempel eftersom några av barnen inte äter gris. Det handlar om att ge och ta, det är ju inte meningen att förskollärare ska avskärma barnen från svenska traditioner heller, säger Petra.

Anna (förskola 1) säger att förskollärare hela tiden måste tänka sig för i sitt arbete med nyanlända barn och barn med utländsk bakgrund. Anna ger ett exempel och menar att förskollärare till exempel inte kan säga "här i Sverige är vi så bleka" eller "på sommaren blir vi mörkare för då blir vi solbrända". Dock menar Anna att sådana kommentarer kan förekomma om förskollärare inte tänker sig för i sitt arbete och med sådana kommentarer utesluter förskollärare automatiskt också vissa barn.

Därför gäller det att tänka efter hela tiden, vad vi signalerar som rätt eller fel... Historiskt sätt så har det varit att du är svart och ful därför tar vi dig som slav... Jag menar det visas hela tiden genom filmer och sådär därför är det så viktigt att fråga sig... Vad signalerar vi som vuxna till barnen och vad är vi medvetna om och vad är vi inte medvetna om. Det är jätteviktigt (Anna)

Anna menar att det är viktigt att tänka på att inte endast bejaka det som är ovant för en själv i arbetet med att belysa alla barns kultur i förskolan. Som exempel nämner Anna förskolans

arbete med FN dagen där barnen ska måla sina flaggor. Anna säger att barnen kanske inte alls vill måla sitt ursprungslands flagga, utan ser på sig själv som svenska och därför vill måla den svenska flaggan. Anna förklarar att det inte är självklart, att det faktum att ett barn har brun hudfärg skulle innebära att barnet är invandrare eller att det skulle vara det viktigaste i mötet med ett barn som är ny i förskolan. Det viktigaste är istället att lyssna på barnet ”vad vill det här barnet berätta”? Anna säger att många institutioner kan ha svårt med att definiera olika begrepp, enligt Anna finns det bara en enda institution som är glasklar inför begreppet invandrare och det är försvaret. De säger att alla är svenskar där och att det inte finns några invandrare säger Anna.

Britta (förskola 1) tror inte att förskollärare som arbetar på en förskola som endast har barn med svenskt ursprung arbetar efter den del i läroplanen som säger att förskollärare ska utveckla en dubbelkultur tillhörighet hos barn. Hon tror inte att förskollärarna där tänker i sådana banor. Anna (förskola 4) fortsätter och säger att många förskollärare idag inte är insatta i läroplanen fast den har funnits i 10 år och förskollärare är skyldiga att följa den. Anna fortsätter och menar att det inte är lätt för invandrare att komma in i det svenska samhället. Hon förklarar att hon mött människor som verkligen vill komma in i Sverige och bli svenska med allt vad det innebär men att de känner att de inte blir accepterade av det svenska samhället. Detta menar Anna gör personen ifråga mer trogen sitt modersmålsland och kan medföra att denne tar helt avstånd från svenskar. Anna säger att det verkligen är tragiskt och att alla som lever i Sverige måste ställa sig frågan, vad är svensk 2008? Det kanske inte är att ha tre generationer tillbaka i Sverige, utan Sverige är nu i förändring och det måste människorna i samhället tänka till om. Anna säger att förskollärare måste intressera sig för vad familjers ursprungsländer och kultur betyder för dem och att förskollärare inte ska tränga sig på och försöka överföra det de själva anser vara rätt. Britta (förskola 1) tillägger:

Ja för är jag född i Sverige... så är jag ju svensk muslim och inte bara muslim. (Britta)

Detta anser Britta vara viktigt att tänka på som förskollärare i sitt arbete med att införliva den dubbla kultur tillhörigheten hos barn.

Stina (förskola 2) säger att många inte förstår hur mycket arbete det är runt omkring i arbetet med nyanlända barn, inte bara kring barnen utan kring hela familjen menar Stina. Mer personal och mer resurser är något som Stina och resten av förskollärarna på förskola 2 skulle önska att de hade. Stina förklarar att det läggs mycket energi och tid på att förklara och finna andra vägar än talspråket i arbetet med nyanlända barn. Stina menar också att förskollärarna på förskolan arbetar mycket med barnens kulturer. Hon säger att det är svårt för förskollärare att visa kulturer för barnen när det inte finns någon med erfarenheter från kulturen som kan berätta och visa. Stina menar att det blir mer påtagligt i mångkulturella förskolor där barnen kan ta med sig saker hemifrån från sina länder. Stina berättar att de även på förskola 2 firar förskolans dag som är i Maj månad och att de då anordnar världsdagen. Då får barnen visa upp sin egen flagga från sitt ursprungsland och föräldrarna tar med sig saker från sina ursprungsländer, till exempel musik och mat. Dock berättar Stina att det tyvärr mest är föräldrar med utländsk bakgrund som visar intresse för detta arrangemang och att många ursprungssvenska föräldrar inte deltar denna dag. Stina tror att det beror på att svenska föräldrar inte känner att det är lika roligt att representera Sverige eftersom Svensk kultur ändå genomsyrar verksamheten dagligen.

Traumatiska upplevelser

De intervjuade förskollärarna ansåg samtliga att de oftast inte automatiskt får reda på om en familj varit med om traumatiska upplevelser i sitt ursprungsland. Lena (förskola 4) berättar att det är helt upp till föräldrarna om de vill berätta om sina upplevelser eller inte. Lena menar ändå att det skulle vara värdefullt för förskollärarna att få veta om barnets bakgrund för att underlätta för barnet. Lena berättar att det oftast kan vara föräldrarna som varit med om traumatiska upplevelser, vilket förstås påverkar barnen också. Petra (förskola 4) fortsätter och säger att de inte har så många barn från krigsdrabbade länder på förskolan men att det ibland kan märkas på barnen när det pågår oroligheter i ursprungslandet. Detta tror Petra kan bero på att det pratas om och diskuteras mycket om sådant i hemmet och att föräldrarna är berörda vilket då också gör så att barnen berörs av det.

Stina (förskola 2) menar att det är viktigt för förskollärare att få information om barnet har haft traumatiska upplevelser. Också Tanja (förskola 3) menar att det är jätteviktigt att få veta om barnet är traumatiserad. Stina säger att en sådan information kan ge förklaringar till varför barn beter sig som de gör i en viss situation. Stina säger att barnen på småbarnsavdelningen ju oftast är födda i Sverige och att det istället ibland kan vara mycket oro hos föräldrar som är påtaglig. Stina berättar att det ändå är föräldrarna som bestämmer om de vill delge sina upplevelser och när de vill berätta om dem, hon säger att det brukar uppkomma information efter en tid men att det dock kan ta ett tag eftersom föräldrar oftast inte vill prata om detta i början utan de vill först skapa förtroende för personalen.

Britta (förskola 1) berättar att det på olika sätt kan vara möjligt att upptäcka om ett barn har haft traumatiska upplevelser. Det kan vara så att barnet har svårt att bli lämnad i ett rum ensamt, speciellt om ingen kan förklara för barnet varför det lämnas ensamt. Barnet kan uppleva detta som väldigt skrämmande menar Britta. Anna (förskola 1) tillägger att förskollärarna också måste få det uttalat att barnet har varit med om traumatiska upplevelser innan de kan dra några slutsatser. I detta instämmer Britta. Anna säger att föräldrar själva bestämmer om de vill berätta om sina upplevelser eller inte. Anna säger också att det ibland är möjligt att förstå vilka erfarenheter barnet har genom att se till landets historia och nuläge, till exempel oroligheter med mera. Anna säger att det ibland kan vara så att föräldrarna har varit med om hemska upplevelser och att de kan vara deprimerade, ha sömnproblem eller vara traumatiserade. Detta påverkar barnet i familjen och kan finnas kvar väldigt länge säger Anna. Om ett barn mår akut dåligt tar förskollärarna i förskola 1 kontakt med Traumacenter som hjälper förskollärarna att samtala med föräldrar och barnet för att hjälpa familjen att bearbeta sina upplevelser. Dock menar samtliga förskollärare att det är upp till föräldrarna om de vill dela med sig av sina upplevelser till personalen på förskolan eller inte.

Resultatdiskussion

När vi jämför resultatet av empirin med litteraturgenomgången är det intressant att se hur dessa överensstämmer med varandra. Det vill säga att informationen vi har fått fram genom litteraturstudier överensstämmer förvånansvärdt bra med resultatet av intervjuerna. Där förskolläraernas tankar och funderingar kring integration av nyanlända barn i förskolan framkom.

Genom den empiriska undersökningen har det framkommit att flera av förskollärarna upplever att det krävs ett annorlunda arbetssätt i arbetet med nyanlända barn, jämfört med arbetet med barn som har svenskt ursprung. Det som genomsyrar förskolläraernas tankar kring integration av nyanlända barn, är att det inte endast är barnen som ska integreras. Det är i lika hög grad föräldrar och vårdnadshavare som måste integreras i förskolan. Förskollärarna är samstämmiga och menar att det är viktigt att fokusera extra mycket på kommunikation med nyanlända föräldrar när deras barn vistas i förskolan. Detta eftersom tryggheten mellan barn och förskollärare tveklöst kommer av ett fungerande samarbete med föräldrar. Angel och Hjern (1992) har i sin forskning kommit fram till att förskollärare får mycket lättare att möta eventuella framtida problem kring nyanlända barn, om de har upparbetat en bra kontakt med föräldrar. Angel och Hjern säger vidare att det är viktigt att föräldrar för att undvika missförstånd och problem, får information om otydliga regler som ofta finns i förskolan. Att kommunikation med föräldrar är viktigt har vi haft en förförståelse för. Att kommunikation mellan förskollärare och föräldrar anses vara av så avgörande betydelse för att få till stånd en fungerande verksamhet hade vi dock inte tagit i betraktning. Vi har genom vår undersökning fått uppfattningen att det i den svenska förskolan finns många outtalade regler och normer som nyanlända föräldrar inte kan känna till. Dessa regler och normer tror vi att förskollärare lätt tar för givet att alla ska känna till. Lahdenperä (2008a) menar att det är viktigt att nyanlända föräldrar känner sig respekterade och att förskolan ser sig som ett komplement till hemmet och inte försöker ta över föräldrarollen. Vi är övertygade om att detta är väldigt viktigt att tänka på, eftersom det i vår undersökning framkommit att många nyanlända föräldrar ser förskolan och förskollärare som myndighetspersoner som inte bör ifrågasättas.

Förskollärarna i vår undersökning framhåller att också språket är en stor och viktig del i arbetet med nyanlända barn. Flera av förskollärarna berättar om att de i vardagen med både barn och föräldrar måste använda sig av sitt kroppsspråk för att kunna kommunicera. Språksvårigheter kan ge upphov till missförstånd och därför menar samtliga förskollärare att det borde satsas mer på modersmålslärare och tolktjänst. I resultatet framgår det att kommun 2 inte anser att de har ekonomiska möjligheter att anställa modersmålslärare. Detta resulterar i att barnen i förskolan inte får modersmålsundervisning. Kommunen fokuserar inte på arbetet kring språk lika mycket som kommun 1. Kommun 1 har öronmärkta pengar för att kunna anställa modersmålslärare och andra viktiga resurser som krävs för att barnen ska kunna utveckla sitt modersmål. Vi är av den åsikten att kommun 2 agerar fel när de inte ger ekonomiska medel till resurser som krävs i förskolan för att barn ska få behålla och utveckla sitt modersmål. Om vi ser till kommun 1 arbetar förskollärarna där mycket kring språket, vilket vi tycker är bra. De samarbetar på ett mer engagerat sätt med föräldrar än kommun 2. Om vi ser till de enskilda förskolorna arbetar förskola 1 i stor omfattning med att uppnå ett fungerande samarbete med föräldrar. På förskolan finns föräldrarrum där föräldrar kan komma och gå som de vill. Här satsas det också mycket på föräldrassamtal. I förskola 4 fokuserar förskollärarna mer på språk, de anser att samarbete med modersmålslärare är en viktig del av verksamheten. Resterande förskolor anser att föräldrakontakt och språk är viktigt att tänka på det framgår dock inte om de har konkreta metoder att använda för att få till en

sådan kontakt. Vi fick uppfattningen att föräldrakontakten på dessa förskolor mest skedde i tamburen och vid speciellt arrangerade tillfällen.

5. Diskussion

Examensarbetets syfte är bland annat att undersöka om det i den pedagogiska verksamheten finns några speciella krav eller förväntningar på nyanlända barn. Likaså hur förskollärare belyser alla barns olika kulturtillhörighet. Vad säger vår undersökning om förskollärarnas arbetssätt att integrera nyanlända barn? hur belyser de barns dubbel- kulturtillhörighet? Av resultatet framgår det att det skiljer sig från förskollärare till förskollärare hur dessa arbetar just för att belysa barns dubbelkulturtillhörighet. En av förskollärarna beskriver hur hon och hennes kollegor brukar anordna temadagar där barnen får måla sina ursprungsländers flaggor. De kanske också kan ta med sig någon sak som representerar deras land. På speciellt arrangerade dagar får föräldrar ta med sig mat och musik som är typisk för deras kultur. Detta är intressant med tanke på att Bozarslan (2001) påpekar att det inte är tillräckligt att anordna temadagar eller kulturfester vid särskilda tillfällen. Bozarslan menar att kulturtillhörigheten istället ska bli en del av barnens vardag. I Jord för växande (SOU, 1998) nämns också att om förskollärare endast belyser barns kultur vid vissa speciella tillfällen kan det leda till en negativ uppfattning av kulturell skillnad. Detta kan således ge barn med sitt ursprung i Sverige uppfattningen att nyanlända barn är annorlunda och sticker ut från barnens invanda vardag. Endast några av förskollärarna i undersökningen nämner att det är fel att endast vid speciella tillfällen belysa barns ursprungliga kultur. En förskollärare menar att barnet kanske inte känner sig som en del av sin ursprungliga kultur utan ser sig själv som svensk och att det då skulle kännas konstigt att måla en flagga från denna kultur. Denna förskollärare anser att olika kulturer istället skall genomsyra hela verksamheten i vardagen och att förskollärare ska ta reda på vad den egna kulturen betyder för varje enskild familj. Detta menar också en annan av förskollärarna som säger att ”barn är ju barn” och att förskollärare ofta har förutfattade meningar och anser så mycket, istället för att fråga och skaffa sig kunskap om fakta. Att anordna speciella dagar för att uppmärksamma olika kulturer såg vi innan vår undersökning som en självklarhet. Vi trodde liksom flera av förskollärarna att detta var ett bra sätt att inkludera utländska barn i förskolan och i samhället. Efter att ha tagit del av forskningen har vi fått förståelse för att sådana arrangemang istället kan leda till segregering. Det är därför viktigt att förskollärare förstår att olika kulturer ska inkluderas i verksamheten och vara helt naturliga inslag i vardagen.

Vår undersökning visar att det är viktigt att som förskollärare skaffa sig kunskaper om familjernas bakgrund och hur dessa känner och tänker. En förskollärare berättar att det finns familjer som kommer till Sverige och som faktiskt vill lämna sin kultur. Hon anser att det då är viktigt att vi förskollärare ändå påpekar för föräldrarna hur viktigt det är att barnen behåller sitt modersmål som också föräldrarna talar, så att de kan kommunicera ordentligt med familj och släktingar. Bozarslan (2001) säger att det är viktigt att förskollärare förmedlar den svenska kulturen, på samma gång som de också kan ta del av nyanlända familjers kultur. Samtidigt säger förskolläraren i intervjun att det är upp till förskollärarna att ta reda på vad familjen har kvar av sin ursprungliga kultur, firar de till exempel ramadan hemma? Detta har fått oss att undra: om de inte gör det, vad är då meningen med att de ska visa eller bjuda på mat som de brukar äta under ramadan eller andra högtider? Enbart på grund av att de ursprungligen kommer från ett land där till exempel en speciell högtid firas. Här kommer vi att tänka på hur lätt det är att ta saker för givna och självklara utan att egentligen känna till fakta. Om förskollärare vågar fråga och samtala om sådana saker, tror vi att den osäkerhet som flera av författarna nämner att förskollärare känner kommer att försvinna. Förskollärare ska inte ta för givet att nyanlända familjer är eller beter sig på ett visst sätt. Det viktigaste är att se alla föräldrar och barn som kommer till förskolan som individer.

Visserligen är det förskollärares uppgift att förmedla barns olika kulturer men de ska även visa svensk tradition så att det inte blir skillnader mellan barnen. Vilket Lunneblad (2006) samt Bozarslan (2001) och andra författare ger uttryck för. En av förskollärarna berättar att de på förskolan firar alla barns olika högtider så som kinesiska nyåret, ramadan och jul. På så sätt kan det fungera att belysa olika kulturer under högtiderna om de finns med under verksamheten dagligen. Förskollärares uppgift är att lyfta fram det positiva med likheter och olikheter på ett så neutralt sätt som möjligt. Det är ändå viktigt att tänka på att inte endast överföra svenska värderingar och normer till barnen. Malmström (2005) framhäver att det är viktigt att inte endast tala om hur det är i Sverige utan det är minst lika viktigt att ställa frågor till familjerna om deras tankar och funderingar. Några av förskollärarna menar att vi måste visa Sveriges värderingar och som en av förskollärarna påpekade också fråga hur barnen gör hemma, till exempel om de inte äter med kniv och gaffel ansåg denne förskollärare att det var hennes uppgift att överföra användandet av kniv och gaffel till barnet. Vi frågar oss om vad det är förskollärare fokuserar på i sitt arbete med att ge barn dubbelkulturtillhörighet? Är det de egna värderingarna som styr? Vem är det som säger att det ingår i svensk kultur att äta med kniv och gaffel? I läroplanen (Lpfö 98) påträffar vi ingenstans att förskollärare är skyldiga att lära barn äta med kniv och gaffel. Vi tror att det är lätt att låta sina egna värderingar och normer bli de sanna. Här menar vi att det är viktigt att förskollärare rannsakar sig själva och verkligen tänker igenom vad svensk kultur står för och vad det är som ska förmedlas. Att ge barnen en dubbeltillhörighet betyder just att de ska kunna känna sig hemma i de två kulturer som de tillhör. Meningen är inte att försvenska barnen, vilket en av de intervjuade förskollärarna berättade att hon när hon började arbeta med utländska barn trodde var meningen.

Så fungerar integration

För att integrera barn i förskolans verksamhet svarar förskollärarna jämförligt att det är föräldrar som ska vara i fokus under inskolningstiden. En av förskollärarna menar att hennes uppgift först och främst är att förmedla förskolans uppdrag för föräldrarna. Eftersom förskolan oftast är deras andra kontakt efter socialtjänsten med det svenska samhället. En annan förskollärare menar att det är viktigt att få föräldrar att känna sig trygga därför att de kanske inte tidigare har behövt lämna bort sitt barn förut. Det kan ha varit någon släkting som haft hand om barnet i ursprungslandet. Att nu behöva lämna bort sitt barn till en verksamhet där de inte förstår språket kan skapa oro och vara skrämmande för dessa föräldrar. Förskollärarna delade därför upp sig så att en förskollärare tog hand om föräldrarna medan en annan tog hand om barnet under hela inskolningsperioden. Förskolläraren som talade om detta säger att hon hoppas att andra förskolor också arbetar på detta sätt när en ny familj anländer till förskolan. Det var dock under våra intervjuer ingen annan av förskollärarna som nämnde ett sådant arbetssätt. Vår uppfattning är att förskollärare i andra förskolor inte anammar ett sådant arbetssätt. Vi tror att det kan bero på att de inte lägger lika stor vikt vid att integrera hela familjen.

Emellertid är det flera förskolor som arbetar med speciella personer som inskolningsstöd, då är det ofta inskolningsstödet som tar hand om barnen. En svårighet med inskolningsstödet är enligt några av förskollärarna att barnet riskerar att bli fäst vid inskolningsstödet och inte kommunicerar med övriga förskollärare. Det är därför viktigt att förskollärarna berättar om vilka förväntningar de har på inskolningsstödet innan de börjar arbeta med barnets inskolning. Det är naturligtvis viktigt att barnet inte knyter an för mycket till inskolningsstödet, men vi menar att det också är förskollärares viktiga uppgift att skapa ett band med barnet samtidigt som inskolningsstödet finns där. Att inte enbart lämna över barnet till inskolningsstödet tills inskolningen är klar och sedan försöka att skapa en kontakt med barnet är viktigt.

Inskolningsstödet ska finnas där som en extra resurs för förskollärare när de upplever att kommunikationen brister på ett eller annat sätt. Vi ställer oss frågan om inskolningsstöd behövs eller om det räcker med att försöka kommunicera med barnet. Det kanske kan vara bättre med modersmåls lärare som finns där under en längre tid och som även lär barnet att utveckla sitt modersmål. Då skulle oron över att barnet och inskolningsstödet skulle skapa ett för starkt band inte behövas. Modersmåls lärare finns inte på alla medverkande förskolor. Endast en av förskolorna har modersmåls lärare anställda men flera förskollärare på de andra förskolorna uttryckte önskemål att ha tillgång till modersmåls lärare.

Språket

Runfors (2003) har i sin forskning sett att många förskollärare anser att utländska barn kommer att klara sig sämre i det svenska samhället om de inte lär sig svenska språket felfritt. Också några förskollärare i vår undersökning påpekar hur viktigt det är att barnen lär sig svenska språket fort. Några menar att det är svårt att få verksamheten att fungera om inte barnen kan prata svenska. Vår uppfattning av det vi ser genom vår undersökning är att det är lika viktigt att underhålla och lära ut modersmålet till barnen som det är att de lär sig tala svenska. I handledningen utformad av JämO, DO, HO, HomO och BEO (2008) framhäver författarna vikten av att förskollärare samarbetar med modersmåls lärare för att kunna få stöd och utveckla en positiv inställning till tvåspråkighet. På förskola 4 arbetar förskollärare tillsammans med modersmåls lärare i verksamheten. Där planerar förskollärare och modersmåls lärare olika aktiviteter tillsammans så att barnen deltar i aktiviteter både på svenska och på sitt modersmål. Detta skulle vi gärna se att alla förskolor i Sverige gjorde. Det är kostsamt att anställa modersmåls lärare då dessa oftast måste anställas under en viss tid. Dessa kommuner vill oftast anställa utbildade modersmåls lärare. Det är förstäligt att kommunen helst anlitar utbildade modersmåls lärare eftersom de då också har en pedagogisk grund som andra förskollärare i förskolan ska ha. Vi föreslår kommunerna att uppmuntra intresset bland människor som talar olika språk att utbilda sig till modersmåls lärare. Detta skulle kunna anordnas genom att starta upp kurser och informera i samhället om vikten av att barn ska få utveckla sin tvåspråkighet och att det verkligen finns ett behov av modersmåls lärare.

Biseth (2008) samt Lahdenperä (2008a) betonar att modersmåls lärare ska finnas med som en del av arbetslaget och medverka vid till exempel åtgärdsprogram och utvecklingsplaner. Förskollärarna i kommun 2 påpekade att det på deras arbetsplatser inte finns möjlighet att anlita modersmåls lärare på grund av j kommunens dåliga ekonomi. I kommun 1 däremot finns det ekonomiska resurser öronmärkta för modersmåls lärare och tolktjänst. Dessa medel benämns som mångkulturella pengar. En förskollärare i kommun 2 berättar att istället för att undervisa i modersmål samtalar förskollärarna med föräldrar om vikten av att hjälpa barnen utveckla sitt modersmål. Dessa barn har då endast möjlighet att praktisera modersmålet i hemmet eftersom det i förskolan inte finns någon personal som undervisar i modersmål. På en förskola berättar en förskollärare att de även har modersmåls undervisning i tidiga åldrarna 1-3 år. En förskollärare i den andra kommunen anser att barn i så tidig ålder inte använder språket på samma sätt som äldre barn och därför inte är i lika stort behov av modersmåls lärare. Detta ifrågasätter vi då vi menar att grunden ska läggas så tidigt som möjligt under barns språkutveckling. Säkert är det som förskolläraren säger att dessa barn kommunicerar med kroppen i leken när de är väldigt små. Vi tror ändå att de har ett stort behov av att få höra och ta del av sitt modersmål, det vill säga det språket som föräldrarna talar. I förskolans verksamhet är ju svenska språket dominerande. Det räcker inte endast att ha tillgång till modersmålet i hemmet. I läroplanen (Lpfö 98) står det att det i verksamheten ska finnas sådant som alla barn känner igen sig i. Med detta menas självklart inte endast språket. Det är

en av de företeelser barn i tidig ålder kan förknippa sina föräldrar och hemmet med eftersom de har modersmålet hemma. Dock visar alla förskollärare intresse för att samarbeta med modersmåls lärare och de har en önskan att modersmåls lärare anställs på förskolan. Här är det inte intresset bland förskollärarna som sviker utan kommunens ekonomiska angelägenheter. Vi tror att om kommunerna redan i förskolan sparar på resurser till nyanlända utländska barn kommer dessa kommuner förr eller senare att få betala dyrt för barn som eventuellt misslyckats på grund av att de förlorat sin identitet och hamnat snett i samhället.

I resultatet framgår det att förskollärarna arbetar med att belysa varje barns kultur genom att låta barnen representera sina ursprungsländer på olika sätt. Detta kan många barn se som väldigt roligt medan andra barn kan uppleva detta som negativt. Istället för detta arbetssätt skulle förskollärare kunna låta alla barn komma med saker som de tycker särskilt mycket om. Inte endast saker som representerar deras ursprungsländer, barnen kanske tar med det i alla fall. Förskollärare skulle istället kunna arbeta genom att själva berätta om olika kulturer. Om ett barn visar positivt intresse när dennes ursprungsland är aktuellt att arbeta med, kan förskolläraren fråga om barnet vill ta med någonting från dess ursprungsland. Vi tror att tanken är god då förskollärare anordnar temadagar när barnen ska få presentera sin ursprungskultur. Det kan få bakslag som också en av förskollärarna i undersökningen nämnde, det enskilda barnet kan känna sig utpekad och kan också uppfattas av de andra barnen som annorlunda.

Föräldrar

Då resultatet sammanställts framgick det att förskollärarna är eniga om att fokus av integration av nyanlända barn låg på föräldrar, men hur ser samarbetet med föräldrar ut? Det viktigaste i mötet med föräldrar menar förskollärarna är att initialt ordna ett möte tillsammans med tolk. Detta är dock inte så lätt då tolktjänst ofta är kostsamt. Samtidigt kan det enligt flera av förskollärarna också vara svårt att kommunicera via tolk. Missförstånd kan uppstå om tolken översätter fel och förskollärarna kan ibland fokusera på tolken även om meningen är att de ska fokusera på föräldrarna. Två av förskollärarna har gått en kurs i kommunikation med tolk. Detta menar vi och flera av förskollärarna skulle ingå i lärarutbildningen som en obligatorisk kurs, eftersom de flesta utbildade förskollärare kan komma i kontakt med tolktjänst genom sitt arbete i förskolan och skolan. Angel och Hjern (1992) menar att om kommunikationen verkligen ska fungera mellan nyanlända familjer och förskollärare finns det ingen annan utväg än att använda tolk. Författaren säger vidare att en van tolk användare lär sig att hantera svårigheter med tolk och att handskas med dem. Angel och Hjern menar att det också är viktigt att tolken agerar så neutralt som möjligt och inte blir engagerad i föräldrarnas situation. Därför är det viktigt att tolk och förskollärare diskuterar detta med varandra innan själva tolkningen börjar.

Vår undersökning visar att föräldrar ibland kan känna sig kränkta när tolk används, en av förskollärarna menar att det i en sådan situation är viktigt att förklara för föräldrarna att det inte är på grund av att dessa inte förstår språket som förskolläraren behöver tolk, utan att det är lika mycket beroende på att denne själv inte förstår föräldrarnas språk. Det kan vara bra att tänka på i mötet med nya föräldrar att visa att förskollärarna är intresserade av en bra och fungerande kommunikation med föräldrarna och att de är intresserade av vad föräldrarna har att säga. Dock kan det bli så som många av förskollärarna pratade om, att förskollärarna försöker ge föräldrarna så mycket information som möjligt under mötet att de inte släpper in föräldrarna och låter dem komma till tals så att de kan förmedla sina tankar och känslor kring det som diskuteras.

Det förskollärarna i undersökningen upplever som svårast i arbetet med nyanlända barn är samarbetet med föräldrar. Förskollärarna menar att det krävs mycket mer tid till just kommunikation med föräldrar då de måste hitta andra sätt att kommunicera än via talspråket. Förskollärarna använder ofta kroppsspråk och visar med föremål vad de talar om, men menar att det ibland kan brista i kommunikationen i alla fall. En av förskolorna använder sig av telefonkontakt med tolk när det krävs snabb information. Att förskollärarna snabbt kan förmedla viktig information till föräldrarna ser vi som mycket positivt. Dock tror vi att det skulle vara fördelaktigt med mer flerspråkig personal i förskolans verksamhet. Personal som snabbt kan förmedla information när språksvårigheter uppstår och det inte finns något annat sätt att förmedla information på. Några av förskollärarna samarbetar också med SFI (svenska för invandrare) Det är en lösning som innebär att invandrade personer som är under utbildning i svenska språket vid behov kommer till förskolan eller skolan och hjälper till med översättningar med mera. Detta är en lösning som en av förskollärarna i undersökningen säger att hon har mycket goda erfarenhet av. Denna lösning innebär också att SFI-eleven får praktisera svenska språket.

Komma i kontakt med sina fördomar

Något som framkom i resultatet var också vikten av att förskollärare kommer i kontakt med sina egna fördomar och blir medvetna om dem. En av förskollärarna menar att förskollärare i sitt yrkesutövande alltid måste tänka på hur de bemöter föräldrar, gör de till exempel skillnad på föräldrar? Denna förskollärare menar att vi alla har fördomar om varandra och att det är viktigt att samtala med föräldrar om detta. Lahdenperä (2008a) nämner detta och menar att en förskollärare ska ha vilja och förmåga att bearbeta sina egna och barns fördomar eller negativa attityder. En av förskollärarna menade i en intervju att det är svårt att arbeta med olika synsätt hos föräldrar och förskollärare. En annan förskollärare framhöll att det är viktigt att förskollärare försöker ha förståelse för föräldrars bemötande av personalen ibland, det vill säga om de inte vill ha ögonkontakt eller ta i hand. Hon menar självklart att saker som förskollärare rent juridiskt inte kan acceptera ska diskuteras med föräldrarna. Det ska tydligt framgå att sådant enligt lag är förbjudet i Sverige, till exempel aga. Ändå säger några av förskollärarna att många nyanlända föräldrar vittnar om att det är väldigt svårt att komma in i det svenska samhället. Många barn och föräldrar har försökt men känner att de inte blir accepterade. De ses som invandrare även om de är födda i Sverige eller har blivit svenska medborgare. Vi menar att detta är egendomligt med tanke på att många "svenskar" ser det som sin uppgift att förmedla det svenska samhällets värderingar. Till och med då människor försöker att bli accepterade av samhället och därför förkastar sin egen kultur får de inte tillträde till det svenska samhället. Det är viktigt att invandrade människor blir integrerade i samhället och inte assimilerade.

Förskollärares syn på kunskap och utbildning

Om lärares utbildning menar förskollärarna att de inte har fått utbildning och kunskaper som de behöver för att kunna arbeta med nyanlända barn på ett bra sätt. Förskollärarna menar att de inte hade någon erfarenhet alls när de för första gången kom i kontakt med nyanlända barn och deras familjer i förskolan. I sin studie kom Szente, Hoot och Taylor (2006) fram till att många förskollärare känner sig otillräckliga och kunskapsmässigt oförberedda när de ska arbeta med nyanlända barn. Siemensdotter (2002) menar att lärarutbildningarna har ett stort ansvar att förmedla kunskap i flyktingfrågor. Vi håller med Siemensdotter när hon säger att det borde vara självklart att alla som utbildar sig till lärare fick praktisera på mångkulturella skolor. Hon säger vidare att det är utbildning tillsammans med erfarenheter av arbete i mångkulturella skolor och miljöer som ger kompetensen som lärare behöver i sitt arbete.

Dock menar Lahdenperä (2008a) också att förskollärare kan betrakta barn med utländsk bakgrund som något skrämmande och annorlunda, vilket resulterar i att förskollärarna blir osäkra i hur de ska bemöta barnen. Lahdenperä säger att förskollärare måste komma i kontakt med sin egen rädsla för att kunna bemöta barn på rätt sätt. Vi funderar om det behövs särskild utbildning i mångkulturella frågor, eller om det räcker med de fortbildningskurser som finns? Exempelvis tror vi att det kan behövas mer utbildning i hur förskollärare samarbetar med tolk samt hur samarbetet med modersmållärare fungerar. Dock måste förskollärare öva på sitt självmedvetande och lita på sina kunskaper. Det måste finnas ett intresse för att vilja arbeta och utveckla barns dubbelkulturtillhörighet och se arbetet som nya erfarenheter för förskolläraren samtidigt som denna arbetar för barnet. De kan lära så mycket av varandra.

En av förskollärarna menar att förskollärare som arbetar på mångkulturella förskolor måste utföra dubbelt arbete. Hon menar att dessa får arbeta utifrån läroplanen (Lpfö 98) men också extra mycket med den delen i läroplanen där det står att barn ska få utveckla sin dubbelkulturtillhörighet. Vilket denne förskollärare inte tror att förskolor som huvudsakligen har barn med svenskt ursprung i sin verksamhet följer på samma vis. Enligt Lunneblad (2006) såg förskollärarna i hans studie arbetet med kulturell mångfald, som står beskrivet i Läroplanen (Lpfö98) som en målbestämning för ”invandrarbarn” i barngruppen. Det sågs inte som en del av den dagliga verksamheten. Vi funderar om det kan det vara så att många förskollärare ser avsnittet om barns dubbelkulturtillhörighet som endast förskolor som i sin verksamhet har barn med utländsk bakgrund ska följa? Vi önskar att alla förskolor strävade efter att följa läroplanen (Lpfö98) och det innefattar allt som står i läroplanen. Detta skulle medföra att alla barn fick ta del av olika kulturer och samtidigt få en bättre bild av vårt globala samhälle. Några av förskollärarna talade om vilken förmån barn som är tvåspråkiga och som får ta del av andra kulturer har. Kunskaperna som dessa barn har om andra kulturer och språk kommer att vara eftertraktade inom arbetslivet menar några av förskollärarna. Det är inte försvarbart att förskolor som inte har många utländska barn i sin verksamhet anser att de inte behöver förmedla mångkultur till barnen. Varje förskollärare ska enligt läroplanen (Lpfö98) sträva efter att förmedla kunskaper till alla barn om kulturell mångfald.

Tankar om traumatiserade barn

Genom vår undersökning har vi fått kunskap om att många nyanlända barn kan ha levt under förhållanden som har medfört att de är traumatiserade. Siemensdotter (2002) säger att traumatiserade barn som inte får hjälp att bearbeta sina upplevelser kan få skador för livet. Vi frågade förskollärarna om de anser det vara viktigt att få kännedom om barns eventuella traumatiska upplevelser. Förskollärarna gav uttryck för att de anser det vara väldigt viktigt med sådan information, inte minst för barnets egen skull. Förskollärarna menar att det är lättare att förstå och bemöta ett traumatiserat barn med avvikande beteende, om de känner till orsakerna till barnets svårigheter. Malmstöm (2005) framhåller att ett kärleksfullt bemötande av samhället är en förutsättning för att traumatiserade barn ska klara sig bra senare i livet. Det framkom dock också i vår undersökning att det är helt och hållet upp till föräldrar, om de vill informera förskollärare i förskolan om upplevelser som de och deras barn har varit med om. Vi upplever att förskollärarna visade stor respekt för föräldrars integritet och val att informera eller inte informera om sina erfarenheter.

Slutdiskussion

Sammanfattningsvis ser vi utifrån vår undersökning att om förskolan ska kunna bidra till en lyckad integration av nyanlända familjer, är det enligt förskollärarna viktigt att eftersträva ett fungerande och förtroendefullt samarbete med föräldrar. Detta menar förskollärarna dock

kräver ett mer genomtänkt arbetssätt. Förskollärarna uttrycker att de måste vara övertydliga i sin kommunikation med föräldrar som inte behärskar svenska språket eller inte är insatta i svenska förskolans kultur.

Några förskollärare ser det som sin huvudsakliga uppgift att introducera nyanlända familjer i svenska traditioner och svensk kultur. Andra förskollärare ger uttryck för att det är minst lika viktigt att uppmärksamma barnens ursprungskultur. De har dock olika uppfattningar om hur arbetet ska utföras. Samtliga förskollärare menar att det behövs ett annorlunda arbetssätt och fler resurser i arbetet med nyanlända familjer. De anser att svenska språket är en viktig del för att få till en fungerande verksamhet men de menar ändå att modersmålsundervisning är viktigt då barn som inte praktiserar sitt modersmål kan förlora en del av sin identitet.

Några förskollärare känner en otillräcklighet med sin pedagogiska utbildning. De skulle önska att de fått mer utbildning inom området mångkultur. Vi upplever att denna otillräcklighet kan leda till osäkerhet i bemötandet av nyanlända barn och deras familjer. Förskollärarna menar också att lärarutbildningen idag inte uppmärksammar arbetet med nyanlända familjer vilket de och vi anser skulle behövas i mycket större utsträckning. Vi har dock också uppfattningen att det är förskollärare som har ett personligt intresse av att vidareutbilda sig i mångkulturella frågor som faktiskt gör det. Avslutningsvis vore det emellertid önskvärt om alla förskollärare i alla förskolors verksamheter, oberoende av barnens etniska sammansättning hade intresse av att ge alla barn en inblick i och förståelse för olika kulturer. Vi vill betona förskollärares viktiga roll som förebild för alla barn i förskolan. Vi anser att förskollärare ständigt bör reflektera över och förstå hur viktigt det är att lägga grunden för det livslånga lärandet hos alla barn. Förskollärare ska hjälpa barn att få insikt om alla människors lika värde oberoende av etnicitet, kön, religion, sexuell läggning. Samt ge dem kunskaper om demokratiska värdegrunder.

Förslag till vidare forskning

Förskollärarna i vår undersökning lägger extra mycket fokus på samarbete och kommunikation med nyanlända föräldrar. Därför skulle det vara intressant att via vidare forskning undersöka vilka tankar och funderingar föräldrar och barn har i sina första möten med förskolan. Vi menar att det vore intressant att få veta hur nyanlända föräldrar och barn upplever bemötandet från förskollärare och förskolans sätt att hantera kulturella skillnader.

6. Referenslista

- Angel, B & Hjern, A. (1992). *Att möta flyktingbarn och deras familjer*. Lund: Studentlitteratur
- Arvastson, G & Ehn, B. (2007). *Kulturnavigering i skolan*. Malmö: Gleerups.
- Backman, J. (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Benckert, S. Håland, P. & Wallin, K.(2008). *Flerspråkighet i förskolan. Ett referens och metodmaterial*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Bergström, M.(2002). *Sveriges ensamkommande barn: En studie av konstruktionen "flyktingbarnet"*. Linköping: Linköpings universitet, Institutionen för tematisk utbildning och forskning.
- Bozarslan, A. (2001). *Möte med mångfald. Förskolan som arena för integration*. Stockholm: RUNA förlag AB.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.
- Ellneby, Y. (2008). *Pedagoger mitt i mångfalden: Att möta barn från andra kulturer i förskolan*. Stockholm: Sveriges utbildningsradio.
- Enström, N. (2008). "Vi" Och "Dom" Måste uppdateras. *Förskolan*, (4), 30-31.
- Gustavsson, B. (2002). *Vad är kunskap?: En diskussion om praktisk och teoretisk kunskap*. Stockholm: Liber.
- Jämställdhetsombudsmannen (JämO). Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO). Handikappsombudsmannen(HO). Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO). Barn och elevombudet (BEO). (2008). *Förebygga främja diskriminering likabehandling i förskolan*.Handledning för arbetet med likabehandlingsplan. Skolverket.
- Kamali, M. (1999). *Varken familjen eller samhället: En studie av invandrarungdomars attityder*. Stockholm: Carlsson förlag.
- Lahdenperä, P. (2004). *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lahdenperä, P. (2008a). *Etnocentriska glasögon ger kulturell blindhet. Pedagogiska magasinet*, (3), 45-47.
- Lahdenperä, P. (2008b). *Interkulturellt ledarskap: Förändring i mångfald*. Lund: Studentlitteratur.
- Lunneblad, J. (2006). *Förskolan och mångfalden: En etnografisk studie på en förskola i ett multietniskt område*. Göteborgs universitet.

Persson, S. (2008). *Forskning om villkor för yngre barns lärande i förskola, förskoleklass och fritidshem*. (Vetenskapsrådets rapportserie, 11). Malmö Högskola: Lärarutbildningen.

Runfors, A. (2003). *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar: En studie av hur invandrarskap formas i skolan*. Stockholm: PRISMA.

Siemensdotter Svensson, A. (2002). *Att undervisa barn med flyktningbakgrund. Lärares kunskapssyn och upplevelser*. Göteborgs universitet, institutionen för pedagogik och didaktik.

SOU 1998. *Jord för växande. Särtryck ur växa i lärande och att erövra omvärlden*. Stockholm: Skolverket.

Stukát, S.(2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB.

Szente, J. Hoot, J. & Taylor, D. (2006). *Responding to the special needs of refugee children: Practical ideas for teachers*. (Early childhood education journal, vol. 34, No. 1, August 2006). USA.

Utbildningsdepartementet. (1998). *Läroplan för förskolan*. Lpfö98. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Internetkällor

Biseth, H. (2008). *Flere språk gir bedre demokrati*. Hämtad 14 Oktober 2008, från <http://www.forskning.no/artikler/2008/mai/182131/print>

Länsstyrelserna. *Sökord: Ordlista*. Hämtad 29 Oktober 2008, från <http://www.lst.se>

Malmstöm, C (2005). *Den kärleksfulla förskolan. Förskolan, (8)*. Hämtad 27 Oktober, från www.forskolan.se

Nationalencyklopedin. *Sökord: Flykting*. Hämtad 3 Oktober 2008, från www.ne.se

Regeringskansliet. *sökord: flykting, utrikes födda*. Hämtad 22 September 2008, från www.regeringen.se

Sverige mot rasism. *Sökord: begreppsdefinitioner*. Hämtad 9 September 2008, från <http://www.sverigemotrasism.nu>

Opublicerade källor

Attorp, S. (2008) Föreläsning vid Högskolan i Gävle, 2008 08 14.

Bilaga 1

Syfte och frågeställningar:

Syftet med vårt examensarbete är att undersöka hur förskollärare i praktiken arbetar med att integrera nyanlända barn i svensk förskola. Detta gör vi genom att försöka belysa följande frågor:

- På vilket sätt kan förskolan bidra till en lyckad integration?
 - **Krävs det särskild utbildning för att arbeta med nyanlända barn?**
 - På vilket sätt arbetar förskollärare med integration av nyanlända barn i förskolan?
 - Vad lägger förskollärare fokus på i arbetet med nyanlända barn?
-

Intervjufrågor

1. Hur länge har du arbetat som förskollärare?
2. Kan du Berätta om dina erfarenheter av att arbeta med nyanlända barn?
3. Vet du på vilka grunder barnen har kommit till Sverige?
 - är det politiska flyktingar, ekonomiska flyktingar, krigsdrabbade?
4. Vad innebär integration för dig?
5. Om du jämför arbetet med barn som är har sina rötter i Sverige och arbetet med nyanlända barn, märker du någon skillnad?
 - Vad är skillnaden? Vad beror det på?
6. Hur ser du på förskollärares kunskaper/utbildning när det gäller arbetet med nyanlända barn?
7. Upplever du att Du behöver särskilt stöd i arbetet med nyanlända barn?
 - Vilket stöd i så fall?
 - Får du det stödet du behöver menar du?
8. Vilka behov menar du att nyanlända barn har i förskolan?

9. I Lpfö98 står det att förskolan ska bidra till att barn med utländsk bakgrund utvecklar en dubbel kulturtillhörighet. Berätta om hur du tolkar det och vad det innebär för dig.
10. Vad anser du vara speciellt viktigt att tänka på i mötet med nyanlända barn?
 - Hur upplever du samarbetet med nyanlända föräldrar?
11. Har du något du vill tillägga?

Bilaga 2

Gävle den 2 oktober 2008

Till Rektors namn
 Skola

Hej!

Vi är två lärarstuderande vid Högskolan i Gävle som just nu ska skriva vårt avslutande examensarbete. Vi vänder oss till er med en förfrågan om tillstånd till att genomföra intervjuer på ert förskoleområde. Vi har tänkt oss att intervjua förskollärare om deras tankar och funderingar runt integrationen av nyanlända barn.

Vi planerar att vända oss till fyra förskolor i två kommuner och intervjua en till två förskollärare på varje ställe. Om ni har förslag på förskollärare som ni tror vill ställa upp för oss tar vi tacksamt emot dessa.

Vi bifogar i detta mail ett informationsbrev som vi tänkt skicka ut till förskollärare som eventuellt vill ställa upp i vår undersökning.

Intervjuerna har vi planerat att genomföra vecka 42 eller 43 på er förskola. De kommer att ta mellan 45 till 60 minuter och kommer att spelas in på MP3spelare om förskolläraren ger sitt godkännande till det.

Vi väntar tacksamt på svar. Vid frågor hör gärna av er till någon av oss.

Med vänliga hälsningar
Lise-Lotte Andersson
E-post: xxxxxxxxxxxxxxxx

Pia Möller Heikkilä
[E-](#) post xxxxxxxxxxxxxxxx

Handledare Jan Grannäs
E- post xxxxxxxxxxxxxxxx

Bilaga 3

Missiv

Till förskollärare/förskollärare och förskolechefer.

Hej!

Vill Du medverka i en studie angående integration av nyanlända barn i förskolan?

Vi är lärarstuderande vid Högskolan i Gävle och läser lärarutbildningen med inriktning mot förskolan. Vi läser nu sista terminen och ska skriva ett examensarbete om hur integration av nyanlända barn sker i förskolan. Också bemötande av nyanlända barn kommer att behandlas.

Syftet med arbetet är att undersöka hur förskollärare arbetar för att integrera nyanlända barn i förskolans verksamhet. Idag kommer många nyanlända barn till Sverige och ska integreras i den svenska förskolan, för många av dessa barn kan det vara en ny och okänd miljö. Vi vill bland annat undersöka vilka kunskaper förskollärare anser sig behöva ha. Studien riktar sig till förskollärare som arbetar på förskolor.

Studien genomförs med personliga intervjuer där vi kommer att ställa undersökande frågor till Dig som deltar angående Dina tankar och/eller erfarenheter av integration av nyanlända barn i förskolan. För att kunna utföra denna undersökning vill vi ta del av Dina tankar och erfarenheter och hoppas att just Du vill ställa upp i denna intervjustudie.

Deltagande är frivilligt och inga personuppgifter kommer att nämnas i arbetet. Svaren kommer att behandlas konfidentiellt och kommer inte att kunna kopplas till enskild individ eller arbetsplats i det slutliga examensarbetet.

Vid frågor kontakta någon av oss på telefon eller E-post.

Med vänliga hälsningar:

Lise-Lotte Andersson och Pia Möller Heikkilä

Lise-Lotte Andersson

Tel: xxxx xxxxxx

E-post: xxxxxxxxxxxx

Pia Möller Heikkilä

Tel hem: xxxx xxxxxx

Tel mob: xxx-xxxxxxx

E-post: xxxxxxxxxxxx

Handledare vid Hig: Jan Grannäs

Tel arbete: xxx xxxxxx

E-post: xxxxxxxxxxxx

